

Школски програм за ПРВИ разред

2022/26. школска година

Септембар, 2022.

Школски програм садржи:

- 1) циљеве школског програма;
- 2) наставни план основног образовања и васпитања;
- 3) програме обавезних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 4) изборне програме са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 5) програме активности са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 6) програм допунске наставе;
- 7) програм културних активности школе;
- 8) програм школског спорта и спортских активности;
- 9) програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања;
- 10) програм слободних активности ученика;
- 11) програм професионалне оријентације;
- 12) програм здравствене заштите;
- 13) програм социјалне заштите;
- 14) програм заштите животне средине;
- 15) програм сарадње са локалном самоуправом;
- 16) програм сарадње са породицом;
- 17) програм излета, екскурзија и наставе у природи;
- 18) програм рада школске библиотеке;
- 19) начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма.

Када школа реализује факултативни предмет, његов програм саставни је део школског програма.

Саставни део школског програма је и програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно старатеља и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА**СВРХА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА**

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА СУ:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ПРВОГ РАЗРЕДА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик ¹	5	180
2.	Страни језик - енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Природа и друштво	–	–
6.	Ликовна култура	1	36
7.	Музичка култура	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
9.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		20	720
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
1	Верска настава/Грађанско васпитање ²	1	36
УКУПНО: А + Б		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава		
5.	Настава у природи**	7–10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁶	1–2	36–72
3.	Екскурзија	1–3 дана годишње	

¹ Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

² Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

5 Пројектна настава је обавезна за све ученике.

6 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

УЏБЕНИЦИ који се користе у ПРВОМ разреду

СРПСКИ ЈЕЗИК	СРПСКИ ЈЕЗИК 1 Буквар за први разред основне школе; ћирилица	Душка Милић, Татјана Митић	НОВИ ЛОГОС 650-02-00177/2018-07
	Наставни листови уз Буквар за први разред основне школе; ћирилица	Душка Милић, Татјана Митић	
	Читанка за први разред основне школе; ћирилица	Наташа Станковић Шошо, Маја Костић	
МАТЕМАТИКА	МАТЕМАТИКА1, уџбеник из четири дела за први разред основне школе; ћирилица	Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић	НОВИ ЛОГОС 650-02-00101/2018-07 од 27.4.2018.
СВЕТ ОКО НАС	СВЕТ ОКО НАС 1 за први разред основне школе, уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска); ћирилица	Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић	НОВИ ЛОГОС 650-02-00172/2018-07
МУЗИЧКА КУЛТУРА	МУЗИЧКА КУЛТУРА 1, уџбеник за први разред основне школе; ћирилица	Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац	НОВИ ЛОГОС 650-02-00169/2018-07
ЛИКОВНА КУЛТУРА	ЛИКОВНА КУЛТУРА1, уџбеник за први разред основне школе; ћирилица	Милутин Мићић, Гордана Мићић	НОВИ ЛОГОС 650-02-00039/2018-07
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК, SMART JUNIOR 1, енглески језик за први разред основне школе, уџбеник са електронским додатком	Х. Мичел	DATA STATUS 650-02-00051/2018-07

ПРОГРАМ И ПЛАН ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ – I РАЗРЕД**СЕПТЕМБАР**

Чос 1. – информисање ученика о распореду часова, садржајима рада, уџбеницима и школском прибору;

Чос 2. – упознавање са планом и програмом рада на часовима одељенског старешине; правилник о понашању ученика у школи; доношење одељенских правила понашања (пано)

Чос 3. - програм за развој инклузивне културе- прихватање и подршка различитостима; разлике нас обогаћују

Чос 4. – програм заштите ученика од насиља; (светски дан без насиља – 21.09) процедуре за реаговање у случајевима насиља ;улоге о одговорности (пано) препознавање и спречавање насиља

ОКТОБАР

Чос 5. – обележавање дана старих (01.10.);

Чос 6. – обележавање дечије недеље (од 04.-10.10.) И светског дана детета (08.10.);

Чос 7. – програм примене конвенције о правима детета „буквар дечијих права, где су права, ту су и одговорности, еколошки календар – 16.10. Дан здраве хране, 18.10. Дан пешачења

Чос 8. – „приоритет права” (моја три посебна права);

Чос 9. – програм социјалног развоја ученика-подстицање позитивне социјалне климе у одељењу и школи: односи са другима, пријатељство, другарство; емпатија, толеранција, вештина решавања проблема, вештина доношења одлука

НОВЕМБАР

Чос 10. – обележавање дана школе;

Чос 11. – дан школе – култура понашања на природи;

Чос 12. – дан превенције насиља над децом (19.11.) -20.11. Међународни дан деце; препознавање и спречавање насиља

Чос 13. – анализа успеха у учењу и владању у првом класификационом периоду; еколошки културни календар – 27.11. Дан уздржавања од куповине

ДЕЦЕМБАР

Чос 14. – програм „учење учења – правилно учење”; зимске игре – културна понашања

Чос 15. – припреме за такмичење најраспеванија оз

Чос 16. – анализа успеха у учењу и владању у првом полугодишту;

Чос 17. – библијско предање о божићу – у сусрет новој години и божићу;

ЈАНУАР

Чос 18. – обележавање дана светог саве (27.01);

Чос 19. – шта још можемо да урадимо да побољшамо успех у учењу и владању;

Чос 20. – мој хоби; музика, спорт, који волим

ФЕБРУАР

Чос 21.- програм професионалне оријентације - у свету занимања (на слово на слово, пантомима, шта бих волео/не бих волео да будем кад порастем)

Чос 22. – игре по избору - зимске игре- култура понашања

МАРТ

Чос 23. – осмомартовски пано „ жене којима се дивимо”; поклон за празник

Чос 24. – 22. Март светски дан вода; час у природи (шетња околином); 21. март дан заштите шума

Чос 25. – поздрав пролећу – уређење радног простора;

Чос 26. – час у природи (шетња околином); поздрав пролећу;

Чос 27. – припрема за априлијаду – „како се шалити а да не повредимо друге?!“; вештина слушања, вештина јасне комуникације

АПРИЛ

Чос 28. – обележавање седмог априла – светског дана здравља;

Чос 29. – анализа успеха у учењу и владању (трећи класификациони период); како побољшати успех

Чос 30. – учешће на ликовном конкурс у поводом ускршњих празника; покажи шта знаш

МАЈ

Чос 31. – недеља црвеног крста – од 08-15. Маја;

Чос 32. – дружење с природом – циљеви и задаци једнодневне екскурзије; еколошки календар 24.05. – дан паркова

Чос 33. – светски дан борбе против пушења – 31. Мај;

Чос 34. – у сусрет дану заштите животне средине (05.06.)

ЈУН

Чос 35. – анализа успеха у учењу и владању у протеклој школској години;

Чос 36. – весели час поводом завршетка наставне године.

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА I РАЗРЕД
сврха, циљеви и задаци програма образовања и васпитања

3. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	први
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> – разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; – влада основном техником читања и писања ћириличног текста; – разуме оно што прочита; – активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; – препозна песму, причу и драмски текст; – одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са 	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	<p>Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма.</p> <p>Речи и реченице као говорне и писане целине.</p> <p>Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање.</p> <p>Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима.</p> <p>Језичке игре.</p>

<p>прочитаним текстом;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; – изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; – препозна загонетку и разуме њено значење; – препозна басну и разуме њено значење; – разликује слово, реч и реченицу; – правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; 		<p>Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе.</p> <p>Писање (преписивање, самостално писање и диктат).</p> <p>Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног.</p> <p>Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).</p>
<ul style="list-style-type: none"> – правилно употреби велико слово; – учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; – обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; – усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима; – усмено описује ствари из непосредног окружења; – бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; – напамет говори краће књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста; – пажљиво и културно слуша саговорнике; – слуша, разуме и парафразира поруку; – слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; – примењује основна правописна правила; – пише читко и уредно; – писмено одговара на постављена питања; – спаја више реченица у краћу целину; 	КЊИЖЕВНОСТ	<p>ШКОЛСКА ЛЕКТИРА</p> <p>Поезија</p> <p>Народна песма, <i>Ја сам чудо видео</i></p> <p>Јован Јовановић Змај, <i>Зимска песма</i></p> <p>Војислав Илић, <i>Пролетња зора</i>/Воја Царић, <i>Пролеће</i>/Мира Алечковић, <i>Ветар сејач</i></p> <p>Десанка Максимовић, <i>Првак</i>; <i>Хвалисави зечеви</i>/У гостима/<i>Ливадско звонце</i></p> <p>Гвидо Тартаља, <i>Китова беба</i>/<i>Мрави</i>/<i>Постеља за зеку</i></p> <p>Бранко Ћопић, <i>Јежева кућица</i> (читање у наставцима)</p> <p>Душан Радовић, <i>Јесења песма</i>/<i>Срећна Нова година</i></p> <p>Љубивоје Ршумовић, <i>Ау што је школа згодна</i>; <i>Дете</i>/<i>Деца су украс света</i></p> <p>Стеван Раичковић, <i>Цртанка</i>/Бранислав</p>

<ul style="list-style-type: none"> – пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; – гласно чита, правилно и са разумевањем; – тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног; – пронађе информације експлицитно изнете у тексту. 		<p>Лазаревић, <i>Сликар</i></p> <p>Перо Зубац, <i>Добар друг ти вреди више</i></p> <p>Драгомир Ђорђевић, <i>Није лако бити дете</i></p> <p>Проза</p> <p>Народна прича, <i>Свети Сава и ђаци</i></p> <p>Народна прича, <i>Деда и репа /Голуб и пчела</i></p> <p>Народна басна, <i>Лисица и гавран</i></p> <p>Доситеј Обрадовић, <i>Два јарца; Две козе</i></p> <p>Лав Николајевич Толстој, <i>Два друга</i></p> <p>Драган Лукић, <i>Јоца вози тролејбус</i> /Мгор Коларов, <i>Дум-дум Оливер и његов бубањ</i></p> <p>Ђуро Дамјановић, <i>Дан кад је јутро било слово</i> /Весна Ђоровић Бутрић, <i>Ноћни ћошак</i></p> <p>Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, <i>Загонетке лаке за прваке ђаке, Загонетке</i> Григора Витеза и Бране Цветковића)</p> <p>Драмски текстови</p> <p>Гвидо Тартаља, <i>Зна он унапред</i></p> <p>Душан Радовић, <i>Тужабаба</i></p> <p>Александар Поповић, <i>Неће увек да буде први</i></p>
--	--	--

		<p>Бора Ољачић, <i>Први дан у школи</i></p> <p>Популарни и информативни текстови</p> <p>Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: <i>Буквар</i></p> <p>ДОМАЋА ЛЕКТИРА</p> <p><i>Јован Јовановић Змај</i>, Песме за децу (избор)</p> <p>Избор из басни и сликовница за децу</p> <p>Књижевни појмови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – песма; – прича; – догађај; место и време збивања; – књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; – драмски текст за децу; – шаљива песма; – басна; – загонетка.
	<p>ЈЕЗИК</p> <p>Грамматика, правопис и ортоепија</p>	<p>Реченица; реч; слово.</p> <p>Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи.</p> <p>Реченице као обавештење, питање и заповест.</p> <p>Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и</p>

		<p>назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа.</p> <p>Правилно потписивање (име, па презиме).</p> <p>Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.</p>	
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење	<p>Вођени и слободни разговор.</p> <p>Говорни предлошци.</p> <p>Усмена порука.</p> <p>Причање, препричавање и описивање.</p> <p>Казивање књижевног текста.</p> <p>Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација.</p> <p>Сценско извођење текста (драмско и луткарско).</p> <p>Богађење речника: лексичке и синтаксичке вежбе.</p> <p>Разговорне, ситуационе и језичке игре.</p>
		Слушање	<p>Стварне и симулиране ситуације.</p> <p>Слушна порука.</p> <p>Аудио-визуелни записи.</p> <p>Игре за развијање слушне пажње.</p>
		Писање	<p>Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту.</p> <p>Писана порука.</p> <p>Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста.</p> <p>Реченице/кратак текст погодан за диктирање.</p>
		Читање	<p>Књижевни текстови.</p> <p>Текстови са практичном наменом: позивница,</p>

		<p>упутство, списак за куповину и др.</p> <p>Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др.</p> <p>Информативни текстови:</p> <p>1. уџбенички: Милан Шипка, <i>Буквар</i>; текстови о знаменитим личностима српске културе;</p> <p>2. вануџбенички: о правилима учтивног понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.</p>
--	--	--

Кључни појмови: почетно читање и писање, књижевност, језик и језичка култура.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **Српски језик** у првом разреду основне школе чине четири предметне области: Почетно читање и писање, Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Почетно читање и писање – 90 часова, Књижевност – 45 часова, Језик – 10 часова и Језичка култура – 35 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Настава почетног читања и писања изводи се у првом полугодишту првог разреда основне школе, али, ако је потребно, наставља се и у другом полугодишту. *Почетно читање и писање* реализује се самостално, али обухвата и садржаје из *Књижевности, Језика и Језичке културе*.

Припремни период

У припремном периоду учитељи треба да испитају способности ученика, и то: причање, препричавање, познавање слова, познавање читања и писања, спретност у руковању прибором за писање и цртање. У току овог периода испитивање ученика се обавља кроз активности које се међусобно прожимају.

Усмено изражавање се изводи кроз игре и активности где се вежба комуникација (поздрављање у конкретним ситуацијама: *добро јутро, добар дан и довиђења*; захваљивање, извињавање). Ученици могу причати на основу посматрања слика и низа слика. Могу препричавати слушани текст, позоришне или луткарске представе разговетним природним говором и правилним изговором. Учитељи треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова и да са ученицима коментаришу одслушано.

Вежбе у посматрању се односе на уочавање целине и детаља, посматрање предмета, појава и околине. Треба их тематски организовати. Прво се посматра учионица, па се касније та активност проширује на околину. Ученици могу посматрати предмете, људе, животиње, догађаје, слике, слике у низу, фотографије, објекте из околине и сл. Пажњу ученика треба усмерити на целину, затим на најважније појединости и на крају на мање важне појединости. Опажају се: облици, боје, односи, покрети, мимика и гестови, скривени детаљи и сл.

Вежбе у слушању почињу слушањем онога што говоре учитељи, други ученици, глумци и спикери. Слушани говор се коментарише да би се одредиле говорне карактеристике говорника. Слушање треба да буде повезано са мимиком и гестовима који прате оно што се говори. Обавезно инсистирати на подражавању правилног говора. Током слушања одвајати битно од небитног, неговати пажњу и концентрацију. Слушају се и звукови ономатопејског типа, шумови, артикулисани и неартикулисани звукови.

Аналитичка вежбања треба да буду занимљива и подстицајна јер су један од најважнијих предуслова за учење читања и писања. Не изводе се изоловано већ су повезана са вежбама слушања и посматрања. Уочава се позиција гласова у речи која је изговорена и позиција слова у речи која је написана. Када ученици савладају уочавање гласова и њихову позицију у речима, прелази се на растављање речи на гласове. За почетак се препоручују речи од два гласа, а затим од три, четири и више.

Синтетичка вежбања се организују упоредо са аналитичким. Речи које су већ растављене на гласове опет се сливају у целину. Почиње се од најлакших и иде ка све тежим. Ученици се на тај начин припремају за читање и разумевање прочитаног.

Вежбе у отклањању дијалекатских и жаргонских карактеристика говора се изводе полако и систематично. Учитељи посебну пажњу треба да обрате на изговор гласова *ђ, ћ; џ, ч; ј, љ*.

Моторичке вежбе за развијање руке, шаке и прстију се развијају кроз игру. Препоручује се везивање чворова од канапа, везивање пертли, закопчавање дугмића, низање перлица (могу се изводити и на часовима физичког васпитања). Графомоторичке вежбе су веома важне у припреми за писање. Свака графомоторичка вежба треба да се повеже са неким догађајем, вежбом слушања, посматрања, причања и сл. Такве вежбе, односно писање елемената слова, изводе се

на различите начине, кроз цртеже, *рамове за слике* у простору предвиђеном за писање. Ученике треба подстицати да употпуне цртеж додајући своје елементе (корелација са ликовном културом). Вежбе писања линија изводити без подизања руке, из једног потеза. Ученике усмеравати на правилно држање оловке (графитне оловке, хемијске оловке, налив пера, фломастера). Употребу гумице треба свести на минимум, јер смањује одговорност ученика у писању. Пазити на правилно држање тела, удаљеност од стола, правилан положај тела у односу на сто и на угао писања. При писању учити ученике да не журе, да рука буде опуштена.

Учење читања и писања

Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора, а најважнији је онај који се односи на предзнања ученика. Учитељи бирају поступак који ће користити у настави почетног читања и писања – комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак.

Наставу почетног читања и писања треба изводити на више нивоа уз примену принципа индивидуализације. У сваком одељењу постоје ученици који знају да читају и они који само познају слова или не знају да читају. Садржаји, методе и облици рада треба да се прилагоде могућностима и потребама ученика.

У овом периоду ученици треба да вежбају читање одговарајућих текстова, правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице. Треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Свако дете чита својим темпом и према својим способностима. Пожељно је често проверавати степен савладаности технике читања и разумевања прочитаног. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре (ребуси, испуњалке, укрштене речи). Ученици тако упознају нове садржаје, ситуације имају већу мотивисаност, а атмосфера је пријатна и опуштена. Подстицати ученике да свакодневно вежбају читање код куће. Сарађивати са родитељима ученика и пружити им неопходне информације везане за читање (мотивација деце, читање у свакодневним животним ситуацијама, удаљеност текста од очију је 30 центиметара и сл.).

Ученици уче да пишу појединачна штампана и писана слова, речи и реченице; цифре. Размак између штампаних слова у речима мора да буде равномеран. Код учења писаних слова посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Слова треба да буду исте висине и дебљине, а размак између речи уједначен. Писање увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина. Поред усвајања облика слова, смера писања самог слова, посебну пажњу треба обратити на просторну оријентацију у свесци. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Дневна оптерећеност писањем не треба да је дужа од 25 минута. Леворука деца пишу левом руком.

Усавршавање читања и писања

У овом периоду ученик треба да влада основном техником читања и писања. Усавршавање читања треба вежбати на текстовима који су кратки, динамични, интересантни и примерени узрасту ученика, као и на текстовима школске и домаће лектире. Посебну пажњу обратити на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова. Редовним вежбањем ученици аутоматизују процес читања и писања.

КЊИЖЕВНОСТ

Препоручени садржаји из области *Књижевност* савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што учитељ планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и укупним могућностима колектива, руководећи се исходима учења.

Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ учитеља разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликовне у

књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

У прописаним текстовима из школске лектире понуђен је избор, односно опредељивање учитеља да у неким случајевима изабере између два, односно три дела (нпр. бира се једна народна прича – *Деда и репа* или *Голуб и пчела*, бира се једна од три понуђене песме Гвида Тартаље, а од Љубивоја Ршумовића обавезно је обрадити песму *Ау што је школа zgodна*, а поред ње бира се још једна од две које су понуђене – *Дете* или *Деца су украс света*, итд.).

Први пут се уводи читање текста у наставцима, на примеру *Јежеве кућице* Бранка Ћопића. То подразумева да учитељ, према плану који сам осмисли и одговарајућом динамиком, чита део по део Ћопићевог текста и разговара са ученицима о прочитаном на неколико планираних часова мотивишући их да дело прочитају и сами.

Пошто су текстови предвиђени програмом једноставни, кратки и засновани на хронолошком низању догађаја, ученик треба да одреди *где се* и *када* дешава радња и да разуме узрочно-последични распоред догађаја, односно шта се у фабулативном тексту десило прво, а шта следеће, шта је претходило неком догађају а шта из њега следи.

Ученик треба да уочи формалну различитост поезије, прозе и драмског текста (разликовање стиха од прозног и драмског текста писаног по улогама) и њихове основне генолошке карактеристике (нпр. одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова или низање догађаја у епском и драмском делу), али не на нивоу дефинисања генолошких појмова. Ученик треба да разликује песму (и шаљиву песму – по тону певања) од приче (басне) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова. Детаљније термилошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима.

Ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење загонетке без формулисања у њој постојећих стилских поступака; да препознаје жанр басне као приче са пренесеним значењем (без увођења појма алегорије), да буде упознат са постојањем народне и ауторске басне (које могу бити у стиху или у прози), да у баснама ликови могу бити не само животиње, већ и биљке, предмети, антропоморфизована бића (Срећа, Нада) или људи и, коначно, да буде у стању да разуме њено пренесено значење и издвоји њену поуку. Пошто се у овом узрасту интегрални текст басне неретко адаптира, скраћује, у исходима нису наведени структурни жанровски елементи басне (фабула и поука), поготово што поука у народној басни и код неких аутора није издвојена (а наравоученија Доситеја Обрадовића су у неким адаптацијама скраћена или изостављена).

Ученици се оспособљавају да уоче непознате и мање познате речи у тексту и да питају учитеља за њихово објашњење како би што боље разумели значење текста. Вођени питањима (*ко?*, *шта?*, *где?*, *када?*, *зашто?*) о прочитаном садржају, ученици се оспособљавају да као одговоре формулишу: реченице, одељке, краће текстовне целине, зависно од индивидуалних способности. Током обраде књижевних текстова ученици стичу прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да своје ставове и искажу.

Приликом читања лирских песама ученици поступно уче да препознају и доживе мелодичност песама и да их изражајно читају и рецитију (по избору). Успостављање разлике између дела у стиху и дела у прози не врши се на теоријском нивоу.

Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра, луткрска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе. Уз активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих типова текстова ученици се оспособљавају да садржаје доводе у везу са илустрацијама које прате књижевни, популарни и информативни текст.

Од првог разреда садржајима програма се сугерише систематично и поступно усвајање књижевних појмова, а учитељима се препоручује да континуирано уводе нове речи у речнички фонд ученика, како би се он обогатио. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење њихових дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, уочавање његове улоге у књижевноуметничком тексту.

Стицању читалачких навика доприноси поновно враћање домаће лектире у школске програме. У првом разреду часови домаће лектире реализују се у другом полугодишту. У намери да се ученици од првог разреда навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекарком, а неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци.

Вештина читања и разумевања прочитаног стиче се и у оквиру *Језичке културе* и при обради књижевноуметничких текстова. Ученици се подстичу да читају текстове у сликовницама (на пример, басне, бајке и приче).

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре) већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Грамматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

У оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именована. Тако се поставља основа за проширивање језичких садржаја у старијим разредима.

Потребно је указивати на разликовну функцију гласа у оквиру речи (нпр. *ђак*, *џак*). Тако се посредно скреће пажња на важност правилног писања слова, односно правилног изговарања гласова.

Елементарне основе из морфологије ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи увек треба уочавати и обрађивати у оквиру реченице. У писању треба скренути пажњу на то да је реч одвојена белинама са обе стране, а у говору учитељ треба да нагласи правилан акценат неке речи (уколико је ученици погрешно изговарају).

Реченице треба уочавати, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању посебно треба скренути пажњу на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика (на овај начин се повезују грамматика и правопис). Када се реченица изговара, ученицима се скреће пажња на њену интонацију, нарочито ако се ради о питању.

Вежбе за усвајање и утврђивање знања из граматике до нивоа његове практичне примене у новим говорним ситуацијама проистичу из програмских захтева, али су у великој мери условљене конкретном ситуацијом у одељењу – говорним одступањима од књижевног језика, колебањима, грешкама које се јављају у писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања у настави језика мора одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика.

Правопис

Правописна правила ученици треба да савладају путем систематских вежбања (елементарних и сложених). Ова вежбања треба да буду што разноврснија и треба их организовати што чешће.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Област *Језичка култура* обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникативних способности ученика. Наставни рад у области *Језичка култура* реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

Говорење ученика развија се у разговору у којем их учитељ усмерава да усавршавају своју комуникацију. У вођеном разговору о књижевном тексту или о одређеној теми, ученици одговарају

на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. Слободни, односно друштвени разговор, основа је свакодневне комуникације и зато је потребно ученике усмеравати како да учtivo започну разговор, размењују информације и користе основне форме учtivosti. У току разговора могу се издвајати ситуациони говорни предлошци који се користе у свакодневним комуникативним ситуацијама. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног школског живота. У току сваког разговора ученици се подстичу да говоре, односно да износе информације, своја мишљења, именују осећања, уз одабир одговарајућих речи.

Препоручени облици усменог изражавања јесу причање, препричавање и описивање. То су садржаји програма, односно садржаји учења. Ученик се постепено уводи у усмено изражавање и учи како да преприча текст, како да прича или како да описује. Изражавање се реализује кроз говорне вежбе уз помоћ датог или заједничког плана. План помаже ученицима да осмисле садржину говора, али не треба спутавати оне који могу да говоре самостално са индивидуалним планом, па и без њега. Усмено се препричава краћи текст, део позоришне представе или филма. Препоручене врсте причања су: причање о слици или по низу слика (прича у сликама), причање о доживљајима и догађајима. Описују се годишња доба, биљке и животиње, најбољи друг или другарица, чланови породице, кућни љубимци и сл. Ученици се упућују на правилно говорно изражавање.

Учење напамет и говорење одабраних текстова или њихових кратких одломака усмерено је на богаћење речника и правилан говор. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања. Такође, могу се напамет научити и говорити кратки одломци из прича и делови драмског текста (лице). Циљ ове врсте говорења је изражајни говор, а не само меморисање текста. Зато треба пажљиво одабрати шта ће деца учити напамет, а неки од критеријума су уметничка вредност текста и његова прилагођеност узрасту. Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови. Сценске игре најбоље је реализовати на основу књижевних дела која су погодна за сценску импровизацију.

Богаћење речника у функцији јасног изражавања реализује се кроз коришћење адекватних речи у говору, усвајање и коришћење нових речи, као и проширивање опсега значења у оквиру једне речи. Нове речи се усвајају из правилног говора и из књижевних и некњижевних текстова. Ученици се упућују да из свог активног речника, уз активирање пасивног, користе речи које што прецизније преносе жељену информацију, али и да речима могу говор учинити лепшим.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке игре. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са непослушном лутком, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Такође, могу се одабрати и преметаљке, ребуси, палиндроми, уланчавање, допуњалке, једноставне укрштене речи.

Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре и то потврђују репродуковањем или парафразирањем слушне поруке, као и поступањем по молбама и усменим инструкцијама одраслих и вршњака. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Ученици слушају читање учитеља, вршњака, спикера.

Запис по слушању подразумева диктат, којим се вежба и писање. Међутим, први корак у реализацији диктата је слушање и уочавање границе између речи и реченица у зависности од интонације, чиме се развија језичко повезивање изговорене и записане речи.

Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, *Препознај ко говори, Слушај како говорим*(тихо, брзо), *Чујем глас т...*

Писање и читање се увежбавају у настави почетног читања и писања, а затим у областима *Књижевност, Језик и Језичка култура*. У садржајима програма из области *Језичка култура* дати су основни елементи који се односе на писменост ученика, с тим да се они не могу посматрати изоловано, већ у садејству са исходима и препорученим садржајима у свим

областима предмета. Дакле, читање и писање се не уче посебно у оквиру наставних области, већ кроз све наставне садржаје.

У првом разреду ученици пишу реченице и краће текстуалне целине. Посебно се води рачуна о индивидуалном приступу ученику, што подразумева подстицање према способностима и могућностима у писању. Ако дете има тешкоћа у писању, потребно је пажљиво и постепено га уводити у писање, док дете које напредује треба подстицати адекватним захтевима. Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Осим тога, ученици самостално осмишљавају и пишу реченице о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама. Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу и реченице на основу слике или низа слика (прича у сликама).

Ученици се оспособљавају да запишу краћу писану поруку којом преносе информације и која има практичну намену. Ове поруке немају класичну форму, већ служе за свакодневне намене, на пример, информације о школским обавезама (информације о ваннаставним активностима, списак школског прибора, потребног материјала за школске предмете).

Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика (прича у сликама). Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст.

У писању се примењују научена правописна правила која се уче у оквиру области *Језик*. Потребно је да се правопис у писању доследно примењује од почетног читања и писања. Ученици се упућују да бирају адекватне речи и да их употребљавају нове док пишу.

Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире, и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Посебна пажња треба да је усмерена на читање информативних текстова, према интересовањима ученика и у друштвеном контексту, према препорученим садржајима програма. Потребно је практиковати следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (*у себи*). Разумевање текста показује се помоћу подстицаја или питања и исказивањем теме/поенте текста (у складу са предзнањем), као и представљањем кључних делова текста сликом (илустрација текста). Информације у тексту проналазе се вођено (одговарањем на репродуктивна питања *ко?*, *где?*, *како?*, *када?*) и самостално, без детаљно датих упутстава.

Назив предмета	СТРАНИ ЈЕЗИК
Циљ	Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	први
Годишњи фонд часова	72 часа

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

ИСХОДИ ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Комуникативне функције	
<ul style="list-style-type: none"> – поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку 	ПОЗДРАВЉАЊЕ	<p>Језичке активности</p> <p>у комуникативним ситуацијама</p> <p>Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!</i></p> <p>(Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.</p>

<p>активност;</p> <ul style="list-style-type: none"> – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; – опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује		
--	--	--

<p>на њих;</p> <ul style="list-style-type: none"> – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима. 		
	<p>ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА</p>	<p>Језичке активности</p> <p>у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>My name's Maria/I'm Maria. What's your name? This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your brother/friend? Yes, he is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in the picture? It's my sister. Her name's Susan.</i></p> <p>Личне заменице у функцији субјекта – <i>I, you ...</i></p> <p>Присвојни придеви – <i>my, your...</i></p> <p>Показне заменице – <i>this, that</i></p> <p>Глагол <i>to be</i> – <i>the Present Simple Tense</i></p>

		<p>Питања са <i>Who /How (old)</i></p> <p>Основни бројеви (1–10)</p> <p>(Интер)културни садржаји: Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања и представљања у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.</p>
	<p>РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА</p>	<p>Језичке активности</p> <p>у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Let's start. Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in. Come here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/sing/do/number/match/draw/repeat... Cut out/stick/touch/point to... Colour the door yellow. Count from ... to .... My turn now. Hurry up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm finished.</i></p> <p>Императив</p> <p>(Интер)културни садржаји:</p> <p>Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.</p>
	<p>ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ</p>	<p>Језичке активности</p> <p>у комуникативним ситуацијама</p>

		<p>Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Let's play football/the memory game/go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.</i></p> <p>Императив</p> <p>(Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.</p>
	<p>ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА</p>	<p>Језичке активности</p> <p>у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, ...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.</i></p> <p>Модални глаголи за изражавање молбе – <i>can/may</i></p> <p>(Интер)културни садржаји:</p> <p>Правила учтиве комуникације.</p>
	<p>ЧЕСТИТАЊЕ</p>	<p>Језичке активности</p>

		<p>у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Happy birthday to you! Merry Christmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you!</i></p> <p>(Интер)културни садржаји:</p> <p>Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.</p>
	<p>ОПИСИВАЊЕ ЖИВИХ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА</p>	<p>Језичке активности у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање краћих једноставних описа живих бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>It's a/an... It's short/long/small/big/blue... It's a blue ruler. I can see one red apple and two yellow bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it? It's blue/The crayon is blue.</i></p> <p>Глаголи <i>have got, to be</i> за давање описа</p> <p>Правилна множина именица: <i>book – books, apple – apples...</i></p> <p>Модални глагол <i>can</i> уз глагол <i>see</i></p> <p>(Интер)културни садржаји:</p>

		Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<p>Језичке активности у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. No, thank you. Are you happy/sad/hot/cold?</i></p> <p><i>The Present Simple Tense (be, want)</i></p> <p>Модални глагол <i>can</i> за изражавање предлога</p> <p>(Интер)културни садржаји:</p> <p>Правила учтиве комуникације.</p>
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	<p>Језичке активности у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there.</i></p> <p>Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа – <i>here, there, in, on</i></p> <p>Питања са <i>Where</i></p> <p>(Интер)културни садржаји: Култура становања: село, град.</p>

	<p>ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА</p>	<p>Језичке активности у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања.</p> <p>Садржаји</p> <p><i>This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...?</i></p> <p>Присвојни придеви <i>my, your...</i></p> <p><i>Have got</i> за изражавање припадања/поседовања</p> <p>(Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.</p>
	<p>ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА</p>	<p>Језичке активности у комуникативним ситуацијама</p> <p>Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања</p> <p>Садржаји</p> <p><i>Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games?</i></p> <p><i>The Present Simple Tense</i> глагола <i>like</i></p> <p>(Интер)културни садржаји:</p> <p>Храна и пиће.</p>

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ**МАТЕМАТИКА**

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање, увежбавање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Геометрија (27; 11 + 16)

Бројеви (146; 57 + 89)

Мерење и мере (7; 3 + 4)

Предложени редослед реализације тема:

1. Геометрија – Положај, величина и облик предмета;
2. Бројеви – Природни бројеви до 10 и нула, сабирање и одузимање до 10;
3. Геометрија – Линије;
4. Бројеви – Природни бројеви до 20, сабирање и одузимање до 20;
5. Мерење и мере;
6. Бројеви – Природни бројеви до 100, сабирање и одузимање до 100 (без преласка десетице).

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела. Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје.

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања.

Садржаји програма предмета математике представљају основу за остваривање исхода, јер је њима обухваћено све оно што ученик треба да изгради на нивоу знања.

Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција као што су комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Игра је основна активност и контекст математичког сазнања у предшколском периоду. Поласком у школу код првака не нестаје потреба за игром. Због тога је важно да се у првом циклусу, а посебно у првом разреду, деци омогући да развијају математичко

мишљење у контексту игроликих активности. Поред тога, игролике активности значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој ефикасности наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и функционалнијом.

ГЕОМЕТРИЈА

Положај, величина и облик предмета

Развој опажања простора подразумева уочавање предмета и бића у окружењу и њихових међусобних односа. Основу сазнања чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама израђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа.

Положај предмета и бића – Ученици упоређују предмете по положају (испред, иза; испод, изнад; горе, доле; у, на, ван; између, лево, десно; са исте стране, са супротних страна; усправно, водоравно). Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло. Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред–иза, испод–изнад, горе–доле, лево–десно, са исте стране – са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели.

Величина предмета и бића – У делу који се односи на упоређивање предмета према дужини, висини и ширини, циљ је да ученици овладају употребом речи којима се изражавају релацијски односи између предмета, односно бића: краће – дуже, ниже – више и уже – шире. Поређење/процена се врши „одока” или упоређивањем реалних предмета (оловка, лењир и слично). Важно је указати на повезаност одговарајућих релација (нпр. оловка је дужа од гумице, а гумица је краћа од оловке). Поред тога, треба упоређивати и више предмета (нпр. одређивање најширег предмета).

Облик предмета – Почетно геометријско сазнање заснива се на систематском посматрању и описивању предмета у окружењу и на сликовном приказу, истицањем њихових својстава, облика, симетричности, величине и положаја. Уочавање сличности и разлика омогућава класификацију објеката. Ученици пропедевтички упознају геометријска тела и фигуре. На почетку увести облике који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота: облик лопте и коцке, затим квадрата и ваљка, и на крају пирамиде и купе. Треба користити очигледна наставна средства: играчке, предмете који се налазе у учионици и слично (нпр. лопта и коцка за игру, гумица, сунђер, креда, фломастер). Уочавањем страна тродимензионалних предмета увести облике квадрата, правоугаоника, круга и троугла. Оваквим приступом, ученици прво упознају облике који су им блиски и познати, који се налазе у њиховом окружењу и постепено се, као делови претходно упознатих облика, уводе нови облици.

Корисне су практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура) и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењир са геометријским облицима) и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Описивање положаја објекта у односу на више других објеката у сложенијој реалистичној ситуацији на слици или у табели.
2. Описивање редоследа објеката у датом низу посматраном из различитих позиција, нпр. навођење објеката од последњег до првог у низу.
3. Описивање на мапи (у лавиринту) путање од једне до друге тачке, учртавање путање на мапи (у лавиринту) или прелажење пута од једне до друге позиције према упутству.
4. Прављење модела геометријске фигуре од сламчица или модела геометријског тела помоћу штапића и куглица од пластелина.
5. Састављање одређене фигуре од задатих делова (танграм).

6. Допуњавање фигуре делом који недостаје.
7. Издвајање предмета са одређеним својством из колекције предмета.
8. Прекривање задате фигуре у равни плочицама квадратног, правоугаоног и троугаоног облика (без преклапања и шупљина).
9. Откривање следећег члана низа састављеног од геометријских облика, уз објашњење како се дошло до закључка.

Линије

Праве и криве линије треба увести као линије којима су оивичени уведени геометријски облици, а затим проширити на појмове отворене и затворене криве линије и изломљене линије. Тачку треба увести као пресек две линије, а дуж као део праве линије ограничен са две тачке. За обележавање тачака треба користити слова А, Е, О, Т, М и Ј. Ученике треба научити да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом.

Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) можемо користити канап или конач. Нпр. затезањем канапа добијамо модел праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије. Кад укрстимо два конца или канапа, добијамо тачку.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Моделовање положаја тачке у односу на линију помоћу траке и предмета. И обрнуто, цртање слике према реалној ситуацији.
2. Цртање слике или доцртавање започете слике у квадратној или тачкастој мрежи према датом упутству.

БРОЈЕВИ

Развој појма броја и бројевног низа је наставак сазнања о бројевима, које је стечено у предшколском програму. Изграђивање појма броја обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

Формирање појма бројевног низа и место броја у бројевном низу развија се кроз активност пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој.

Пребројавање елемената треба искористити и за постепено упознавање ученика са мерењем запремине течности, без увођења стандардних јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да пресипањем воде преброје колико мањих посуда воде је садржано у већој и обрнуто. Резултате пребројавања треба да упишу у табелу, како би се упознали са оваквим начином записивања података.

Сабирање и одузимање везују се за примере који се могу моделовати као пар дисјунктних скупова. Када су дати бројеви елемената тих скупова, а тражи се број елемената њихове уније, говоримо о задатку сабирања који прати ту схему. Када је дат број елемената уније и једног од подскупова, а тражи се број елемената другог од њих, кажемо да је то задатак одузимања који прати ту схему. Визуелно представљање сабирања на бројевној правој (добројавање, односно одбројавање), бројевним дијаграмима и бројевним сликама подстиче разумевање појмова сабирања и одузимања након чега се увежбава сабирање и одузимање у блоковима бројева.

Разматрају се и случајеви у којима је један од сабирака непознат број. На основу добро савладане таблице сабирања и одузимања ученици откривају непознати сабирак, умањилац, а затим и примере где је непознат умањеник. Ово је погодан тренутак за решавање задатака са теразијама, у којима је циљ успостављање равнотеже тасова. Разматрају се ситуације у којима су на тасовима: 1) исти предмети; 2) различити предмети. Нпр. на првој слици је на једном тасу куглица, а на

другом коцка. На другој слици су на једном тасу две куглице, а на другом ваљак. На трећој слици је на једном тасу ваљак, а на другом треба доцртати одговарајући број коцки. Оваквим задацима се постепено развија логичко мишљење и идеја решавања једначине, а представљају и увод у мерење масе, које се обрађује у наредним разредима.

Правила замене места сабирака и здруживање сабирака уводе се пре обраде бројева друге десетице јер се користе при извођењу сабирања у блоку до 20. За илустрацију правила користе се очигледна средства као и визуелни приказ. При обради сабирања и одузимања у блоку бројева до 20 упознају се случајеви са и без преласка десетице ($11 + 2$, $8 + 3$, $16 - 4$, $12 - 5$).

Један од важних циљева је спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 20, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања.

Сабирање и одузимање до 100 обухвата: сабирање и одузимање десетица, сабирање и одузимање десетица и јединица ($24 + 5$, $29 - 7$), сабирање и одузимање двоцифреног броја и вишеструке десетице ($57 + 30$, $57 - 30$), као и сабирање и одузимање двоцифрених бројева без преласка ($32 + 43$, $23 + 47$, $84 - 31$). Поступци се заснивају на већ упознатим поступцима у блоку бројева до 20.

Почевши од блока бројева до 10, ученици се подстичу да правилно користе математички језик користећи знаке $+$, $-$, $=$, $<$, $>$ и термине: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, претходник, следбеник, паран, непаран, мањи од и већи од. Појам месне вредности цифре (десетица и јединица) уводи се приликом обраде бројева друге десетице.

Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета као и животним ситуацијама. Нпр. пребројавање објеката или оријентација у простору са предметом *свет око нас*; увежбавање таблице сабирања или коришћење редних бројева може се реализовати и на часовима *физичког и здравственог васпитања* (нпр. урадити $6+5$ чучњева, после трећег чучња скочити 2 пута и слично).

Комбинаторни задаци или задаци одређивања следећег члана низа посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Решавање проблемских задатака веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис, уз коришћење графичког приказа, омогућава ученицима да немеханички приступају задацима.

У оквиру ове теме, ученици треба да упознају и кованице и папирне новчанице (до 100 динара), што представља почетак оспособљавања за коришћење новца у свакодневном животу. Увођење новчаних апоена треба да прати увођење блокова бројева: до 10, до 20 и до 100. Задаци са новцем из свакодневног живота помажу да се, поред исхода који се односе на новац, остваре и исходи који се односе на природне бројеве.

Већина исхода ове теме се остварује спирално, јер се исходи који се остваре у оквиру првог блока бројева, касније само проширују на остале блокове бројева.

Примери активности за остваривање појединих исхода

Почетне активности треба да се односе на пребројавање (бројање унапред, уназад и са прескоком), јер полазимо од формирања појма броја, а затим и формирања бројевог низа.

1. Пребројавање предмета исте врсте и приказивање дијаграмом или табелом (нпр. уписивањем „цртица” у табелу, односно бројева када науче запис бројева).
2. Читање података из једноставнијих стубичних и сликовних дијаграма и табела.
3. Повезивање редних бројева и просторних прилога, нпр. први одозго, трећи одоздо, други слева, први здесна, трећи спреда, други скраја.
4. Упоредивање и размена новца; рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница.

5. Разлагање броја на могуће сабирке у реалистичним ситуацијама (на пример: У кутији се налази 10 плавих и црвених куглица. Колико може бити црвених, а колико плавих куглица у кутији? Решење треба записати у табели.)

6. Одређивање следећег члана у задатом бројевном низу.

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

У оквиру ове теме, кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.

Када ученици овладају идејом мерења дужине, треба прећи на задатке у којима се повезују различити садржаји. Решавају се задаци пресликавања (померања) тачке или фигуре у квадратној мрежи, на пример: 1) померање тачака или дужи у одређеном смеру (налево, надесно, нагоре, надоле) за дату дужину (нпр. две дужине квадрата); 2) ротирање фигуре на слици из усправног у водоравни положај и обрнуто (без употребе термина ротирање). Оваквим задацима се повезују знања о облицима, дужима и мерењу.

Одређени број часова на крају школске године треба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.

Назив предмета	СВЕТ ОКО НАС
Циљ	Циљ учења предмета <i>свет око нас</i> јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	први
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
<p>? препозна и исказе радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге;</p> <p>? правремено и примерено ситуацији исказе своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет;</p> <p>? се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи;</p> <p>? придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши;</p> <p>? сарађује са вршњацима у заједничким активностима;</p> <p>? одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља;</p> <p>? чува своју, школску и имовину других;</p> <p>? прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар;</p> <p>? својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења;</p> <p>? примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом</p>	НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ	Ја и други	<p>Основна осећања (радост, страх, туга и бес).</p> <p>Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом).</p> <p>Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.</p>
		Породични дом, школа	<p>Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи.</p> <p>Права и обавезе чланова група.</p> <p>Правила понашања појединаца и групе.</p>

<p>кретања улицом са и без тротоара и преласка улице;</p> <p>? снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;</p> <p>- одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра;</p> <p>? посматрањем и опицавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко;</p> <p>? учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене;</p> <p>? разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења;</p> <p>? препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера;</p> <p>? препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина;</p> <p>? идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа;</p> <p>? уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа;</p> <p>? препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу;</p> <p>? препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења;</p> <p>? штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места;</p> <p>? се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу;</p> <p>? повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.</p>			<p>Празници: породични, школски.</p>
		Здравље и безбедност	<p>Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор.</p> <p>Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру).</p> <p>Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).</p>
		Оријентација у простору и времену	<p>Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте.</p> <p>Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.</p>
		Човек ствара	<p>Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада).</p> <p>Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).</p>

		Разноврсност природе	<p>Сунчева светлост и топлота.</p> <p>Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање.</p> <p>Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег.</p> <p>Облици појављивања воде у непосредном окружењу.</p> <p>Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале.</p> <p>Изглед земљишта: равница, брдо, планина.</p> <p>Изглед земљишта у непосредном окружењу.</p> <p>Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност;</p> <p>Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу.</p> <p>Изглед и делови тела биљака.</p> <p>Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката.</p> <p>Човеково тело – делови тела (глава, труп , руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира).</p> <p>Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека.</p> <p>Одговоран однос човека према</p>
--	--	---------------------------------	---

			животној средини (шtedња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).
--	--	--	--

Кључни појмови: оријентација, култура живљења и друштвена стварност у непосредном окружењу.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **Свет око нас** задржао је постојећи оквир, фонд од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика – дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У II разреду просторни оквир се проширује на *Насеље са околином*, у трећем III разреду на *Завичај* (природно и друштвено окружење, крај, односно крајина), а завршиће се у IV разреду државом *Србијом*.

Завичајни принцип овом предмету обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из дететовог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет *свет око нас* подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду – непосредно окружење. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл.

Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима – играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе *Света око нас* усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи *света око нас* показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: *повезује резултате учења и рада са уложеним трудом*. Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У

наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава.

---

2 Завичај представља географски простор краја, односно крајине, у чијим границама се крећу програмски исходи и препоручени садржаји.

3 Крај – два или више суседних предела који се међусобно разликују, али заједно представљају одређену територијалну целину (Мачва са Поцерином, Подриње, Полимље, Груза, Пештер...).

4 Крајина – два или више крајева сличних географских карактеристика који заједно сачињавају одређену територијалну целину (Срем, Банат, Бачка, Шумадија, Неготинска крајина...).

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Због тога садржаји *Света око нас*, а касније и *Природе и друштва* морају да буду одраз те целовитости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је *спирално-узлазни модел*, а у складу са узрастним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде *повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине* одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спроведеног експеримента итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар *Света око нас* и, касније, *Природе и друштва*. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма предмета *Свет око нас* препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења/контекста у коме ученици живе.

Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика

При остваривању циља и предметних исхода *света око нас* мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности ученика. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрастним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји

буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета *Свет око нас* су:

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);
- Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- Процењивање – самостално одмеравање;
- Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;
- Бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- Практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;
- Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- Истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;
- Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- Стварање – креативна продукција;
- Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Ради прегледности препоручени садржаји су дати у темама.

У оквиру теме *Ја и други* налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као *друштвено биће*, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Без обзира о којим друштвеним групама је реч, неопходно је, на адекватним и ученицима блиским примерима, указивати на дуализам права и обавеза ученика. Када се говори о *основним животним потребама*, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од суштински важних васпитних компоненти предмета. У оквиру ове теме налазе се и садржаји који се односе на *здравље и безбедност*. Овде је акценат на развијању навика здравог живљења и оспособљавање ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме *Оријентација у простору и времену* од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Могу се појавити велике индивидуалне разлике међу ученицима у овладавању овим појмовима, па треба пажљиво одредити активности и одабрати садржаје који омогућавају напредак (у зони наредног развитка).

Ово су садржаји о којима ученици имају искуства, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурирана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Садржаје који се односе на *кретање и сналажење у простору* коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње. *Сналажење у времену* конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика освестити цикличност у смењивању наведених временских одредница – смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Касније ће се појам цикличности јављати и у различитим природним појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом *Разноврсност природе* односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на *живи свет* надограђују се постепено, од *препознавања и именовања* биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко *класификација* које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка *апстрактнијим формама* у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Новина у програму је јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања *неживе природе*, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају уочавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), а затим се иде ка сложенијим и апстрактнијим својствима у старијим разредима. Картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе започиње још у првом разреду, посматрањем околине и именовањем и упоређивањем географских појмова, објеката и појава у непосредном окружењу (брдо, равница, река, језеро...), као и оспособљавањем за сналажење у непосредној околини помоћу карактеристичних објеката.

Приликом изучавања природних феномена нужно је већ од првог разреда постепено уводити ученике у различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање и учествовање у једноставним огледима представља истраживачке активности примерене ученицима првог разреда.

Концепт *одрживог развоја* и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за *Свет око нас* и за *Природу и друштво*. У првом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Пуно разумевање концепта *одрживог развоја* могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. Ученике треба кроз активности које се организују у оквиру одељења или школе подстицати на учење кроз искуство. Тако дете развија не само навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, већ и здрављу и култури понашања која је неодвојиви део оваквог начина поступања. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Човек ради и ствара је тема која о човеку говори из другог угла – као свесном бићу. Веза природно-материјал-производ показује целовитост природних и друштвених феномена. Исходи који се односе на *материјале* остварују се на исти начин као и исходи који се односе на живу и неживу природу. У првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу, и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо–меко, провидно–непровидно, храпаво–глатко), док ће се у наредним разредима изучавати сложенија својства. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика приликом њиховог савладавања, односно коришћење различитих чула за њихово упознавање, бележење ученог, извођење огледа, описивање итд. Ученике је неопходно доводити

у везу са предметима направљеним од тих материјала, односно повезати својства која се изучавају са употребном вредношћу одређених предмета, као и пажљивом употребом и одлагањем употребљених производа и амбалаже на одговарајућа места.

Назив предмета	ЛИКОВНА КУЛТУРА
Циљ	Циљ учења предмета <i>ликовна култура</i> је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> – опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; – пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; – одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; – црта на различитим подлогама и форматима папира; – користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; – обликује једноставне фигуре од меког материјала; – одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; – преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; – изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, 	ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ	<p>Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави.</p> <p>Уметничка занимања и продукти. Слика – сликар – сликар, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници.</p> <p>Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.</p>

<p>утиске, сећања и опажања;</p> <ul style="list-style-type: none"> – преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; – изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; – повеже одабрану установу културе са њеном наменом; – поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе. 	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	<p>Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто).</p> <p>Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно).</p> <p>Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача.</p> <p>Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.</p>
	ОБЛИКОВАЊЕ	<p>Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором.</p> <p>Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала.</p> <p>Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор.</p>

		<p>Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор.</p> <p>Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...).</p> <p>Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...</p>
	<p>СПОРАЗУМЕВАЊЕ</p>	<p>Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм – традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова.</p> <p>Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова.</p> <p>Традиција. Празници и украшавање.</p> <p>Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.</p>

Кључни појмови: простор, облик и линија.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

ОПШТИ ДЕО

Програм предмета **ликовна култура** усмерен је на изградњу компетенција које су ученицима неопходне за живот у савременом свету. Програмска концепција није измењена, већ додатно подржава креативност наставника. Новине су исходи за крај разреда. Достижањем исхода ученик постепено развија компетенције. Улога наставника је да креира свој програм, при чему треба да буде фокусиран на исходе, односно да осмисли активности и одабере методе, технике и поступке који ће на најефикаснији начин омогућити достизање исхода.

Од бројних исхода које ученици достижу до краја године одабрани су они које сви ученици могу да достигну. Природа предмета је таква да ће се поједини исходи понављати и у другим разредима (исто или слично формулисани). Такве исходе наставник тумачи у односу на узраст ученика и препоручене, односно одабране садржаје. Предвиђено је да се већина исхода достиже постепено и континуирано током целе школске године, кроз разноврсне задатке и активности. Изузетак су они исходи који се достижу кроз периодичне активности, као што је одлазак у установу културе.

У трећој колони табеле налазе се препоручени садржаји, нема предлога задатака и активности. Поједини садржаји могу да се дефинишу само глаголом, али се формулација не односи на активност ученика, већ на програмски садржај (најчешће упућује на процесе или поступке које је потребно објаснити). У програму предмета **ликовна култура** садржаје чине кључни појмови и подпојмови, мотивациони садржаји и васпитни садржаји. Кључни појмови су неизоставни садржаји, а остале садржаје одређује наставник, бирајући оне који су најпогоднији за достизање исхода.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Структура програма је оквирна, тематске целине постоје искључиво ради прегледности (наставник планира структуру). Није пожељно да структура уџбеника буде основ за планирање наставе. Највећа вредност уџбеника је у визуелним садржајима и у објашњењу кључних појмова. Ученици могу и даље користити постојеће уџбенике, али није пожељно да наставник копира структуру уџбеника. Наставне јединице се планирају оквирно, а било би добро да назив упућује на тренутак када се кључни појам први пут уводи. По завршетку наставне јединице не завршава се учење појма. На пример, ако је назив прве наставне јединице *Простор*, то не значи да ученици треба да уче о простору само током трајања те наставне јединице.

Приликом планирања часова, односно активности, треба имати у виду следеће напомене. Једна добро осмишљена активност обухвата више од једног исхода. На основу једног исхода може се осмислити више задатака/активности. Овако дефинисани исходи подржавају различите начине планирања. Важно је само избећи релацију један задатак/активност – један исход, јер се не ради о исходима који се достижу по завршетку једног задатка/активности.

Када се планира интегрисана настава, важно је водити рачуна о циљу и специфичностима предмета како ученици не би били ускраћени, јер сваки наставни предмет има специфичну методiku и само примена свих методика омогућава целокупни развој ученика. У настави **ликовне културе** знања, умења и ставови изграђују се на јединствен начин у интеракцији програмских елемената (креативност– медијуми – садржаји) и активности наставника и ученика, па се од наставника очекује да адекватно подржи развој опажања, стваралачког мишљења и индивидуални потенцијал сваког ученика. У упутству је указано на тачке у интегрисаној настави где се методе битно разликују по предметима.

Програм је пројектован на мањи број часова него што је предвиђено планом наставе и учења како би и наставник и ученици имали времена да реализују сопствене креативне идеје. Када је реч о ученицима националних мањина који похађају наставу на матерњем језику, овај „вишак” часова је предвиђен за упознавање културе и уметничког наслеђа националне мањине, а у складу са програмом предмета *свет око нас*.

ПРЕПОРУКЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

Ликовна култура и окружење

У овој целини су груписани васпитни садржаји који се реализују током целе године. Један од циљева је да ученици постепено уочавају везу уметности и уметника са свакодневним животом. Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело...), а чији изглед (дизајн) су осмислили уметници. Исто се очекује и у наредним разредима, тако да ове садржаје одређује наставник, водећи рачуна да не оптерети ученике информацијама. Оно што је примарно је да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продукцијама, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар – слика). Уколико постоје могућности, наставник током године води ученике у најмање две установе културе (на пример, у биоскоп и у позориште) и упућује их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Важно је да се ови садржаји уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

Када је реч о истраживању визуелних карактеристика најближег окружења и природе, часови *ликовне културе* могу да се интегришу са часовима предмета *свет око нас*, од којих се разликују по томе што нису стриктно везани за завичајни принцип. Ученици имају слободу да у ликовном раду изразе оно што им је значајно, а што може бити везано и за неки удаљени простор. На пример, свој доживљај током боравка на селу, на мору, на планини... Ученици се међусобно упознају када говоре о свом ликовном раду (зашто су одабрали баш ту тему/мотив, шта им је било значајно да прикажу...), а то може бити прилика да у радовима вршњака уоче визуелне одлике простора који им је непознат. Када се ликовно изражавање повезује са вербалним наставник се ослања на упутство за реализацију програма предмета *српски језик*, односно *матерњи језик*.

Односи у видном пољу

Облик је ликовни елемент који гради композицију, а ради се о појму из теорије обликовања који се у првом разреду учи искуствено. Све активности које се односе на истраживање својства облика (величина, боја, текстура...) и положај облика у простору могу да се реализују на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура*, *математика* и *свет око нас*. Часови *ликовне културе* треба да се раздвоје од часова *математике* у тренутку када ученици почну да користе лењир.

Појам *кретање* (киша, облаци, таласи, птице, инсекти, аутомобил, лифт, људи, кућни љубимци...) предложен је као подстицај за активности које ученицима омогућавају да самостално граде мрежу појмова. Наставник уобичајено подстиче ученике на размишљање техником асоцијација. Појмови које ученици самостално повезују са појмом кретања могу да се запишу на табли. На тај начин се долази до већег броја тема/мотива за ликовни рад, а сваки ученик бира тему/мотив који га највише мотивише да ствара. Кретање се може повезати са звуком, па је пожељно осмислити и часове који су интегрисани са часовима *музичке културе* и *физичког и здравственог васпитања*. Једна од могућности је игра у школском дворишту у којој ученици заузимају различите положаје и опцртавају бачене сенке. Ова игра повезује појмове кретање и сенка и може послужити као увод за разговор о извору светлости, о промени изгледа облика и бачене сенке облика у току дана. Треба имати у виду да акценат није на развијању научног мишљења, већ стваралачког.

Ради безбедности у саобраћају пожељно је ученицима указати на чињеницу да удаљени објекти делују мањи него што јесу. Ако се аутомобил креће ка нама, што је ближи делује све већи. Наставник ове информације илуструје сликом из уџбеника, часописа, као и посматрањем објеката у окружењу. Ако је потребно, ученици могу и да покушају да прикажу ближе и даље објекте и бића у ликовном раду.

Обликовање

Наставник бира ликовне технике које ће се учити у првом разреду. Важно је да буду разноврсне, да ученици могу да их користе самостално или уз минималну помоћ и да су изводљиве у школи. Наставник објашњава технике у форми кратког упутства пре и у току рада. Пошто добију основне (неопходне) информације, ученици самостално истражују изражајне могућности ликовних техника док изражавају своје замисли.

Када је реч о прибору и материјалу, примарне су информације које се односе на безбедност и здравље, па тек онда информације о изражајним својствима (које се већим делом уче искуствено). Пример. 1. Здравље и безбедност. Цртеж урађен фломастером бледи на светлости (може се десити да с временом од њега остане само неколико бледих мрља). Перманентни фломастери не бледе, али могу бити отровни (родитељи треба да прочитају ознаке пре куповине). 2. Изражајна својства. Квалитетни фломастери имају интензивну боју, а у паковању има више тонова. Погодни су за цртање стрипова, али не и за сликање (јер се боје не могу мешати, не могу се добити многи тонови који постоје у природи и у окружењу...).

Када обликују разне врсте глина, ученици спонтано комбинују поступке *додавање* и *одузимање*, што је далеко лакше него обликовање само једним поступком. Обликовање само додавањем је предложено како би се подстакло развој ученика, нарочито развијање пажње. Наставник може прво да зада ученицима да заједно обликују једну скулптуру од глине (резултат није важан). Поступак *спајање* се примењује код обликовања разноврсним материјалом. Од ученика се очекује да размишљају, истражују, да се договарају и размењују идеје и искуства како би смислили како да ефикасно споје два или више материјала када обликују ликовни рад. Наставник води ове активности и, уколико је потребно, може да наведе начине спајања (лепком, везивањем, спајалицама, дечјом хефталицом, чачкалицама...), али ученик треба да одабере начин.

Веома је важно да ученици развијају осећај за линију (да не би продуковали круте, схематске цртеже). Постоје бројни начини да се развија осећај за линију, већином су у форми игре и наставник може пронаћи на интернету описе часова и задатака (у овом упутству је могуће дати само кратку препоруку). Наставник треба да тражи од ученика да цртају комбинујући прибор (на пример, оловку и бојицу). Не очекује се да ће ученици по завршетку разреда бити оспособљени да свесно користе изражајна својства материјала. Сви ученици су достигли исход ако су у току године цртали разноврсним материјалом/прибором.

У првом разреду ученици углавном спонтано цртају и боје. Наставник ће, на основу процене могућности одељења и појединачних ученика, одлучити када и како ће ученике постепено уводити у сликање. Један од поступака је да се ученицима зада да „цртају и боје” само помоћу четке и боје (не користе оловку). У првом разреду то може да буде задатак који раде само једном (или ниједном). Поступак који подстиче размишљање и развија осећај за боје подразумева захтеве који су нешто изнад могућности ученика (а који нису нереални ако се уведу на време и постепено). На пример, задатак у коме се од ученика тражи да користе само три или само две омиљене боје.

Када је реч о рециклажи, потребно је осмислити активности које су припрема за оно што ће се учити у старијим разредима, што не значи да ученици не треба да добију једноставне информације. Важно је да знају да могу да преобликују материјал и предмете које желе да баце. На пример, амбалажу, поломљене или покварене играчке, остатке тканина... На тај начин се штеди, па се и неке књиге и свеске праве од старог (рециклираног) папира. То је довољно информација за овај разред.

Активности као што су цртање, вајање и сликање нису везане само за вежбање ликовних техника, већ много већи значај имају комуникација и креативност. Ученици кроз ликовни рад саопштавају своје идеје, расположења, размишљања, замишљања, емоције... Наставник планира мотивациони разговор који подстиче изражавање. Новина у програму су информације које до сада нису плански коришћене као мотивациони садржај, а препоручене су да би се ефикасније омогућило стицање општих компетенција. Такав садржај су уметничка дела, укључујући и она која ученици овог узраста не разумеју (на пример, дела Умберта Боћонија, Пабла Пикаса, Пола Сезана, Стојана Ћелића, Марка Шагала, Василија Кандинског...). Када се уметничка дела користе као мотивациони садржај, важно је одабрати одговарајућу методу/технику да би се подстакло развој креативности, а избегло имитирање. На пример, наставник не показује ученицима репродукцију уметничког дела,

већ само један њен део (остало је прекривено), а на основу видљивог дела се не може наслутити како изгледа целина. Од ученика се тражи да „доврше” дело, свако како жели. По завршетку рада ученици пореде своја решења, као и своје радове са оригиналним делом (наставник показује целу композицију). Важно је пронаћи дело које ученици не могу да виде у уџбенику. Поступак прати и одговарајући разговор, ученици треба да схвате да циљ задатка није да погађају тачан одговор, већ да креирају оригиналан рад. Ово је само једна од бројних могућности, од наставника се очекује да осмисли и друге. И за ученике националних мањина, који треба да упознају сопствено уметничко наслеђе, веома је важно да не буду оптерећени сувопарним излагањем и захтевом да меморишу податке или анализирају дело. У првом циклусу се сва уметничка дела и споменици културе користе као мотивација за стваралачки рад, а ученици ће лакше упамтити уметнике и њихова дела, ако се са тим делима повежу кроз неку занимљиву активност или задатак.

Споразумевање

У овој целини су предложени садржаји који се односе на читање (разумевање) информација, у првом реду визуелних, односно слике у најширем значењу (рекламе, илустрације у уџбеницима и дејим часописима, изрази лица...) и различите начине споразумевања. Наставник бира активности и садржаје, водећи рачуна о томе да ће се ученици континуирано оспособљавати за читање визуелних информација, од првог разреда до краја основне школе. У првом разреду ученици треба да стекну свест о томе да се разне (и важне) поруке не преносе само говором и реченицом, већ и звуком (на пример, школско звоно), бојом (семафор), сложеним сликама, музиком, мимиком, гестом... Сложене приче у сликама (стрип, цртани филм) тумаче се на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *српски језик*, односно матерњи језик. Када је реч о графичким знацима (слово, цифра, нота) корисно је задати ученицима да украшавају одабрани знак. На тај начин се уводе у калиграфију и појмове које ће ближе упознати у старијим разредима. Активности везане за традицију и украшавање смишља наставник, у зависности од празника/свечаности. Игра Ледена краљица, као и пантомима су погодан увод у перформанс, који ће се радити и у наредним разредима. Није пожељно да се невербално споразумевање замени другим активностима (на пример, обликовањем сценографије за школску приредбу или за луткарско позориште), зато што су ове активности важне за развој, а помажу да се повучени ученици активирају. Невербално изражавање може да се учи на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *физичко и здравствено васпитање* (једна од бројних активности је обликовање слова и бројева телом).

Назив предмета	МУЗИЧКА КУЛТУРА
Циљ	Циљ учења предмета <i>музичка култура</i> је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> – објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; – разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; – препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; – повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; – поштује договорена правила понашања при слушању музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – изговара у ритму уз покрет бројалице; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; 	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	<p>Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук – лик, музика – радња.</p> <p>Композиције које илуструју различита осећања.</p> <p>Звук и тон (извори).</p> <p>Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...).</p> <p>Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак – дуг), јачина (гласан – тих), висина</p>

<ul style="list-style-type: none"> – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким ударалкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај. 		<p>(висок – дубок).</p> <p>Тишина и одсуство звука.</p> <p>Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената.</p> <p>Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар).</p> <p>Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...).</p> <p>Музичка прича.</p> <p>Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност).</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Музика и здравље.</p> <p>Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).</p>
	<p>ИЗВОЂЕЊЕ</p> <p>МУЗИКЕ</p>	<p>Изговор бројалице у ритму уз покрет – пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу.</p> <p>Звучне ономатопеје и илустрације.</p> <p>Држање тела и дисање –</p>

	<p>правилан начин певања.</p> <p>Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица.</p> <p>Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера.</p> <p>Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме.</p> <p>Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено).</p> <p>Дечји ритмички инструменти и начииа свирања на њима.</p> <p>Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара.</p> <p>Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације.</p> <p>Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.</p> <p>Свирање графички представљеног ритма.</p>
--	--

		Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	<p>Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала.</p> <p>Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом.</p> <p>Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша.</p> <p>Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука.</p> <p>Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре.</p> <p>Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима.</p> <p>Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу.</p> <p>Стварање једноставне мелодије на краћи текст.</p> <p>Бирање познатих музичких садржаја, звучних</p>

	ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.
--	---

Кључни појмови: тон, покрет, мелодија, ритам и извођење.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Природа саме музике, па и предмета **музичка култура** указује на стално прожимање и садејство свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја у животу детета.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени **музички садржаји** (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима. Полази се од централне теме (нпр. назива песме која се учи, или композицији која се слуша). Процес учења увек полази од што квалитетнијег избора музичких примера. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој. На пример, извођење бројалице уз покрет води ка свирању на дечјим ритмичким инструментима. Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Уз песму или бројалицу може се свирати ритмичка пратња. Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Слушање музике,
- Извођење музике,
- Музичко стваралаштво.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај, богат телесни доживљај и мисаону активност. Циљ наставног процеса у области слушања музике је да код ученика развије капацит пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба инсистирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела. Уколико наставник у вези са слушаним делом, обезбеди квалитетно искуство ученику ученик ће се сам вратити на то дело и временом бити у стању да га препозна. Зато је од велике важности припрема наставника за ову активност у оквиру које ученицима треба да се укаже на релевантне изражајне елементе којима је остварен музички израз.

Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика.

Методички приступ процесу слушања музике треба да буде усмерен на ученичко откривање, тј. препознавање изражајних елемената. Ученици могу препознати изражајне елементе које им је наставник претходно представио и објаснио на начин сличан задатку који ће им потом поставити.

На пример:

Наставник одабере одређену краћу музичку целину (нпр. *Слон – Сен-Санса*), исприча ученицима шта је инспирисало композитора да напише музичко дело и поведе кратак разговор о карактеристикама ове животиње (величина, тежина, начин кретања и сл.). Након што су заједно послушали музички пример, наставник треба да скрене пажњу на композиторов избор одређених музичких изражајних елемената у вези са карактеристикама животиње о којима су претходно причали (веза између темпа композиције и избора инструмента и слона као животиње; начин на који се мелодија креће и утисак о слону...). Важно је да при сваком обраћању пажње на поједини изражајни елемент, наставник пусти музички пример и укаже на одређене карактеристике у самом музичком току. Такође је потребно у вези са сваким изражајним елементом поставити питање какав би карактер музике био уколико би било који од ових изражајних елемената био другачији. Наставник може ученицима да (на духовити начин) демонстрира и ову ситуацију, а са циљем да увиде колико је битно пажљиво вајање сваког од изражајних елемената за целокупни музички карактер и сам музички доживљај.

Уколико се овакво демонстрационо слушање постави правилно, након неколико месеци, област слушања музике може да буде остваривана само путем аналитичког слушања музике, а да се наставник враћа и на демонстрационо у случајевима када жели да представи неки нови изражајни елемент музике.

У оквиру аналитичког слушања музике наставник пре пуштања композиције, ученицима задаје задатак да прво обрате пажњу на карактер слушаног примера и обавезно им понуди опције одговора, од којих је пар нетачно (омеђивање термина), попут: „борбени”, „смирени”, „разиграни” карактер. Следећи задатак би био (пре слушања) да им усмери пажњу на везу између темпа и описаног карактера дела (опет уз понуђење опције одговора); у наредном слушању ће размишљати о избору инструмента, па мелодији итд.

Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика, понављање и промена и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају „константа” у процесу ученичке перцепције/перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела.

Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавање са изражајним елементима, који су у служби исказивања 'музичке поруке' или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Светосавска химна

Државна химна

Школска химна

Народне песме

Ерско коло

Васино коло

Копа цура виноград

Синоћ кад је пао мрак

Кад те видим на сокаку – староградска

Ој Бадњаче, Бадњаче

Чаробна фрула – Бора Дугић

Песме за децу

Како се прелази улица – Бранко Милићевић

Седмица – Миња Субота

Ивин воз – Влада и Гиле

Ал је леп овај свет – Стеван Ст. Мокрањац и Александар Кораћ

Учимо да бројимо – Бранко Милићевић

Слон лепотан Дондолан – Драган Лаковић

Бубамара – Никола Вукомановић

Заклео се бумбар – Мирко Шоуц

Страшан лав – С. Барић

Успорите поред школе – хор Чаролија

Пажљивко – хор Чаролија

Другарство – Драган Лаковић

Све је пошло наопачке – Миодраг Илић-Бели

Јануарске звезде – Миодраг Илић-Бели

Успаванка за Аћима – Миодраг Илић-Бели

Успаванка – Бранко Милићевић

Најлепша мама на свету – Александар Кораћ

Пролеће у шуми – дечја песма из Финске

Кад си срећан – дечја песма

Деца су украс света – Миња Субота

Лептирићу шаренићу – дечја песма

Ишли смо у Африку – Миња Субота

Нек свуд љубав сја – дечја песма из Белгије

Домаћи композитори

Медведова женидба – Л. Димитријевић

Смејалица – Дејан Деспић

У Будиму граду – Стеван Ст. Мокрањац

Песма о одјеку – Миодраг Илић-Бели

Страни композитори

Скерцандо – Карл Орф

Радецки марш – Јохан Штраус

Хумореска – Антоњин Дворжак

Бумбаров лет – Николај Римски-Корсаков

Карневал животиња (Слон, Кенгури, Кавез за птице, Кокошке и петлови) – Камил Сен-Санс

Валцер, оп. 69 бр. 2 – Фредерик Шопен

Успаванка – Јоханес Брамс

Крчко Орашчић (Кинески плес, Игра шећерне виле) – Чајковски

Абецеда – Волфганг А. Моцарт

Пчелица – Франц Шуберт

Менует, Ге-дур – Бах

Док месец сја – Жан Батист Лили

Звончићи – Џејмс Пјерпонт

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику.

Кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Певање

Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела као и примереност узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. При избору песама за певање, наставник увек треба да има у виду и гласовне могућности ученика.

Пре почетка певања потребно је спровести кратке вежбе за распевавање при чему посебно треба обратити пажњу на правилно држање тела, правилно дисање и дикцију.

Рад на песми почиње демонстрацијом. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Наставник увек треба да инсистира на изражајном извођењу песме.

Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представљају основу за поставку музичке писмености (до–зелено, ре–браон, ми–жута, фа–плаво и сол–црвено). На овом нивоу моделе треба учити по слуху.

У настави музичке културе пожељно је повезивати покрет и певање кроз извођење народних, музичких и дидактичких игара.

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум...). Наставник треба да укаже на повезаност тонске боје инструмента са музичким садржајем. На пример: „Ево већ нам трамвај стиже – цин, цин, цин” – *триангл*, „Кестен пада, ток, ток, ток...” – *штапићи*...

Примери ритмичке пратње могу бити:

– извођење пулса (проток основних ритмичких јединица),

– извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху),

– груписање удара – различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту. На пример, уз бројалицу „Гусен, гусеница” ударом о клупу изводити прву јединицу а пљескањем другу, и/или инструментима – бубњићем прву, а штапићима, на пример, другу у такту.

– ономатопеја звучних илустрација – специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом („Цин, цин, цин”, „ток, ток, ток”, „трас”, „бум”...).

У извођењу ритмичких аранжмана довољно је одељење поделити у две групе. На овом нивоу не треба залазити у објашњавање појмова.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ

Химне

Државна химна

Светосавска химна

Школска химна

Народне песме

На крај села жута кућа

Ми идемо преко поља

Игра коло

Ја посејах лан

Јеж

Ситна је киша падала

Божих, Божић благи дан

Дечје песме

Коњ има чет'ри ноге – Зорислава М. Васиљевић

Петлић – Емил Главник

Зец копа репу – Зорислава М. Васиљевић

Пекарчић – Љ. Шкарица

Јежева успаванка – Никола Вукомановић

Саобраћајац – Надежда Хиба

Рођенданска песма – непознати аутор

Авантуре малога Ју Ју – Петар Бергамо

Ау, што је школа згодна – Миња Субота

Није лако бубамарцу – Арсен Дедић

Брате Иво – непознати аутор

Букварци – Божидар Станчић

Ускршња песма – Светлана Милић

Ивин воз – Александар Кораћ

Звук и тон – Зорислава М. Васиљевић

Телефонијада – Јован Адамов

Деда Мразе, не скрећи са стазе – Александар Кораћ

Први снег – Божидар Станчић

Пада снежак – Станко Коруновић

Музичке игре

Рибар – Владимир Томерлин

Иде маца поред тебе – Зорислава М. Васиљевић

Зец и репа – Зорислава М. Васиљевић

Песма у колу – словачка народна песма

Берем, берем грожђе

Васино коло

Медвед бере јагоде

Коларићу панићу

Плива патка преко Саве

Дуње ранке

Бројалице

Мачка

Ишо меда у дућан

Лептир и цвет

Два се петла побише

Еци пеци пец

Ен тен тини

Ко ко ко ко да

Ластавица

Бумбари

Дечак и птица

Свирање на дечјим инструментима

Иде мали меца – Д. Марковић

Пада Снежак – Станиша Коруновић

Ен тен тини

Боц, боц иглицама

На крај села жута кућа

Плива патка преко Саве

Пишем, пишем петнаест

Магарац и кукавица

Модели

Добро јутро, добар дан – Татјана Дробни

Ресаво, водо ладна

Ми идемо преко поља

Фабрика бомбона – Мирјана Живковић

Сол ми дај

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Наставник треба да подстиче ученике да импровизују и истражују начине на који могу да изразе кроз музику сопствену инспирацију.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- импровизацију игре/покрета на одређену музику,
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала,
- музичке импровизације,
- музичка питања и одговоре,
- компоновање мелодије на задати текст,
- илустрацију доживљаја музике,
- одабир познатог музичког у односу на литерарни садржај.

МУЗИЧКИ БОНТОН

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује. Да би ученици трајније прихватили и савладали ова правила када је у питању слушање музике, препоручљиво је да их наставник одведе на неки концерт (нпр. музичка школа), где ће им у контакту са живом музиком све бити много лакше да разумеју. Нека правила (тишина, аплауз при изласку извођача на бину и при завршетку концерта) ученици могу самостално применити а нека (изостанак аплауза између ставова музичког дела) могу применити уз помоћ наставника. Код извођења музике, правила понашања се могу најлакше објаснити у реализацији групног извођења а нарочито хора (међусобно слушање извођача, музички дијалог, одсуство причања...)

УТИЦАЈ МУЗИКЕ НА ЗДРАВЉЕ

Квалитетна настава музичке културе подразумева и потребу да се у савременим условима и организацији живота (присуство буке и тенденција њеног повећања) ученицима скрене пажња на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексiju на квалитет музичког дела које се слуша.

ПРОЦЕС ВРЕДНОВАЊА

Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања, у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, из ученикове перспективе, оне могу пребродити.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције и начин размишљања приликом слушања.

Када је у питању вредновање области Музичко извођење и стваралаштво, ученичка постигнућа треба вредновати у смислу изражајног и стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане.

Узимајући у обзир циљ предмета, неопходно је имати на уму да се оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у ученичком живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике.

Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање остварености исхода. Сумативно вредновање треба

да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Диктате не треба практиковати, ни задавати.

У смислу активности, постигнућа ученика треба проценити на основу учениковог контакта са музиком и то:

1. допринос ученика за време групног рада,
2. израда креативних задатака на одређену тему,
3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе),
4. специфичне вештине.
5. начин размишљања и ставови

Назив предмета	ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Циљ	Циљ учења предмета <i>физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	први
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
<ul style="list-style-type: none"> – примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; – примењује правилну технику дисања приликом вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; 	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. 	
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	<ul style="list-style-type: none"> Ходање: <ul style="list-style-type: none"> – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и

<ul style="list-style-type: none"> – игра дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија фер и бодри учеснике у игри; – прихвати сопствену победу и пораз; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – уочи разлику између здравог и болесног стања; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – схвати значај коришћења воћа у исхрани; – правилно се понаша за столом. 			<p>смера.</p> <p>Техника трчања:</p> <ul style="list-style-type: none"> – трчање преко препрека, – трчање са променом правца и смера, – брзо трчање 20 m са стартом из различитих почетних положаја, – игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		<p>Скакања и прескакања</p>	<p>Поскоци у месту.</p> <p>Поскоци у кретању.</p> <p>Скакања удаљ.</p> <p>Скакања увис.</p> <p>Прескакање дуге вијаче.</p> <p>Вежбе скакања и прескакања упором рукама.</p> <p>Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.</p>
		<p>Бацања и хватања</p>	<p>Бацање лоптице из места у даљину и у циљ.</p> <p>Бацање лоптице из кретања.</p> <p>Бацање лопте увис.</p> <p>Вођење лопте.</p> <p>Додавање лопте.</p> <p>Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.</p>

		<p>Пузања, вишења, упори и пењања</p>	<p>Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.</p>
		<p>Вежбе на тлу</p>	<p>Основни садржаји</p> <p>Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама.</p> <p>Проширени садржаји</p> <p>Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.</p>
		<p>Вежбе равнотеже</p>	<p>Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.</p>

		Вежбе са реквизитима	<p>Вежбе обликовања са реквизитима.</p> <p>Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита.</p> <p>Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине.</p> <p>Елементарне игре са реквизитима.</p> <p>Игре са ластишом.</p>
		Плес и Ритмика	<p>Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз плесак и уз музичку пратњу.</p> <p>Галоп напред.</p> <p>Дечији поскок.</p> <p>Њихање и кружење вијачом или траком.</p> <p>Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред.</p> <p>Народно коло по избору.</p>
		Полигони	<p>Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).</p>
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	<p>Основни термини у вежбању.</p> <p>Вежбам безбедно.</p> <p>Чувам своје и туђе ствари.</p> <p>Правила елементарних игара.</p> <p>Некад изгубим, а некада. победим.</p> <p>Навијам фер.</p>
		Здравствено васпитање	<p>Упознај своје тело.</p> <p>Растемо.</p>

			<p>Видим, чујем, осећам.</p> <p>Моје здравље.</p> <p>Ко све брине о мом здрављу.</p> <p>Лична хигијена.</p> <p>Хигијена простора у коме живим.</p> <p>Хигијена простора у коме вежбам.</p> <p>Животне намирнице и правилна исхрана.</p> <p>Заједно за столом.</p>
--	--	--	---

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, игра, здравље и култура.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм предмета **физичког и здравственог васпитања** састоји се од три предметне области:

- физичка способност,
- моторичка вештина,
- физичка и здравствена култура.

Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

Организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су редовна настава и ваннаставне активности.

План и програм ваннаставних активности предлаже Одељенско веће првог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. У оквиру њих постоје следећи облици рада:

- спортско-рекреативне активности,,
- недеља школског спорта,
- активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање ...),
- школска такмичења,
- корективно-педагошки рад.

Часови физичког и здравственог васпитања

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

– развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;

- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се слична али лакша вежбања од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу.

Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Спортско-рекреативне активности

Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...);
- ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Одељенско веће првог разреда заједно са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу, као и другим Стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици, који су ослобођени практичног дела наставе *физичког и здравственог васпитања*, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- излет;
- крос се организује минимум једном у току школске године;
- зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу);
- летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.).

План и програм ових активности сачињава Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу.

Школска такмичења

Школа за ученике првог разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника *физичког и здравственог васпитања*.

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом и програмом наставе и учења, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу.

Корективно-педагошки рад

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставу у одељењу које ученик похађа.

ОСЛОБАЂАЊЕ УЧЕНИКА ОД НАСТАВЕ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- прате игру и усвајају правила игре, на часу или ваннаставним активностима,
- направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја,
- на други начин помажу у настави.

Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави;
- примени основна здравствено-хигијенска правила;
- помогне у организацији активности предвиђених програмом.

ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Наставне теме *Вежбе на тлу* и *Вежбе равнотеже* остварују се реализацијом основних и проширених садржаја. Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без реквизита и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без реквизита и са реквизитима,
- уз коришћење справа,

3. Развој издржљивости:

- трчање,
- елементарне игре,
- вежбање уз музику,
- плес.

4. Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и у променљивим условима.

5. Развој брзине:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби максималном брзином.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Ходање и трчање

Ходање са опружањем колена стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке – палице и вијаче поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка.

Игре са различитим облицима ходања и трчања.

Скакања и прескакања

Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево–десно, напред–назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево–десно, напред–назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножни наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај.

Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује“). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко пореданих вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша“.

Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак).

Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика.

Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама: боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу.

Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика.

Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацања и хватања

Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и у лаганом трчању.

Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после плеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама.

Вођење лопте у месту и у ходању (левом и десном руком).

Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе.

Игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ.

Вишења, упори и пењања;

Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...)

Пењање: уз рибстол, уз морнарске лестве, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање.

Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др.

Пењање и спуштање на и са различитих справа.

Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести.

Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести.

Вежбе на тлу

Реализују се кроз обавезне и пропоручене садржаје.

Основни садржаји

Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци“). Клек, узручење, заклон.

Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа“), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину.

Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама).

Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења.

Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове – поваљка).

Комбинација на тлу од следећих вежби: најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока.

Проширени садржаји

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Вежбе равнотеже

Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацама, корацама у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење).

Ходање по широком делу шведске клупе: напред – одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацама са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану – одручити, став спетни, узручити.

Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда).

Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацама са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу или греду, комбинацију научити на тлу, на линији.

Вежбе са реквизитима

Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја:

Вежбе обликовања са палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима

Трчања, поскоци и скокови – вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање.

Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка...) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита.

Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева.

Плес и ритмика

Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз плесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу.

Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав.

Плесови: „Ја посејох лан” и „Дуње ранке”.

Једно коло по избору.

Полигони

Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и реквизита (провлачења, ношења, котрљања...)

Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..)

Пливање

Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње.

Програм наставе и учења пливања садржи:

– обуку непливача;

– игре на води.

Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу том одељењу.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање*.

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежби и упознати их са утицајем примењених вежби на организам.

Вежбам безбедно

Упознати ученика са правилима понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током вежбања.

Чувам своје и туђе ствари

Формирање свести о потреби чувања како својих тако и туђих ствари.

Правила елементарних игара

Усвајање основних правила елементарних игара које се на часу реализују. Развијање свести о потреби поштовања правила игара, као и последицама њиховог непоштовања.

Некад изгубим, а некада победим

Неговање такмичарског духа. Прихватање победе и пораза на социјално прихватљив начин (без ругања и ниподаштавања противника...).

Навијам фер

Подстицати ученике да приликом игре или такмичења поштују своју и противничку екипу и награде сваки леп потез и поступак учесника у игри.

Здравствено васпитање

Упознај своје тело

Ученици именују делове тела и схватају њихову улогу. Могућности свог тела ученици показују кроз вежбање. Нагласити значај физичке активности и физичког и здравственог васпитања као предмета.

И ја растем

Проширити ученичка знања о сопственом расту и развоју. Оспособити их да уоче одређене промене током досадашњег развоја.

Видим, чујем, осећам

Упознавање ученика са одређеним чулима и њиховим улогама, која у великој мери утичу на правилно извођење физичких вежби, али и њиховим улогама у свакодневном животу путем којих унапређујемо сопствено здравље.

Моје здравље

Развој свести о потреби да се буде здрав и шта значи здравље за човека. Неопходно је да уоче разлике између здравог и болесног стања организма.

Ко све брине о мом здрављу

Заједнички сагледати ко све и на који начин брине о њиховом здрављу.

Тражим помоћ

На основу претходних искустава ученика утврдити у којим околностима, када и од кога треба тражити помоћ.

Лична хигијена

Формирање свести о значају одржавања личне хигијене.

Стварање навике да се опрема за физичко вежбање уредно одржава и чува.

Хигијена простора простора у коме живим

Подићи свест о томе да о простору у коме живе треба самостално да брину (одржавају чистим и уредним) јер на тај начин чувају своје здравље.

Хигијена простора простора у коме вежбам

Формирање навике да се хигијена простора у коме ученик вежба уредно одржава и чува (сала, свлачионице, игралишта...)

Животне намирнице и правилна исхрана

Упознавати ученика са основама правилне исхране.

Заједно за столом

Правила понашања за столом током обедовања (постављање стола, правилно држање тела и руку током обедовања, правилно жвакање, понашање – гурање, бацање хране итд.).

Дидактичко-методички елементи

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;

- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичних облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- стање физичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторичких вештина;
- однос према раду.

Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнутости предвиђених исхода.

Први ниво

1. Стање физичких способности

Ученик има висок степен развијености физичких способности на основу оцене:

а) координације:

- у цикличним кретањима и у повезивању једноставних покрета у целину;
- правилно изводи комплекс од осам вежби обликовања без реквизита; четири вежбе на рипстолу; и четири вежбе са палицом;
- на основу брзине учења: вежби на тлу; трчања преко поређаних препрека у једнаком ритму;
- вођење лопте без прекида (неколико пута);
- додавање лопте једном или обема рукама и хватање лопте;

б) гипкости:

- раменог појаса, кичме и у зглобу кука;
- покрете трупа, руку и ногу изводи меко у оптималним амплитудама (заклони, претклон, заножења, предножења и одножења...);

в) одржавања равнотеже:

- на суженим површинама (линијама, шведској клупи, ниској греди или ставовима на једној ноzi) покрете изводе без поремећаја тежишта тела;

г) експлозивне снаге, брзине и репетитивне снаге:

- скокове и прескакања изводи са већом висином и даљином;
- брзо трчи са и без промене правца;
- вежбе обликовања за снагу изводи са више понављања;

д) издржљивост:

– трчи и учествује у игри дуже време без замора.

2. Стање здравља и хигијенске навике

Ученик има висок степен развијености хигијенских навика и добар здравствени статус када:

– нема постуралне поремећаје ни телесне деформитете, има нормално развијен свод стопала, уредног је општег изгледа; не показује видљиве знаке умора приликом вежбања;

– његов телесни развој је у складу са узрастом;

– има уредну опрему за вежбање и у потпуности усвојене хигијенске навике.

3. Достигнути ниво савладаности моторичких вештина

Ученик има висок степен развијености моторичких вештина уколико је успешно савладао кретања и захтеве предвиђене основним и проширеним садржајима.

4. Однос према раду

Ученик има позитиван активан однос према раду уколико је редован и активан на часовима и ако се ангажује у ваннаставним активностима.

Ученик је у потпуности достигао предвиђене исходе за први разред.

Други ниво

Ученик има задовољавајући степен: развијености физичких способности, здравственог стања и хигијенских навика, савладаности моторичких вештина и однос према раду, ако значајно не одступа од критеријума наведених за први ниво.

Ученик на овом нивоу достигао је предвиђене исходе уз одређене потешкоће (навести најбитније), има позитиван однос према раду ако је редован и активан на свим, или на већини часова.

Трећи ниво

Ученик делимично или потпуно одступа од критеријума наведених за први и други ниво.

Не носи редовно и не одржава опрему за вежбање и има недовољно развијене хигијенске навике.

Делимично је достигао, или у потпуности није достигао већину предвиђених исхода (навести најбитније), није заинтересован за вежбање и не показује напредак.

На крају сваке описне оцене, наставник треба да наведе које су могуће препоруке за даљи напредак и укључи родитеље.

Дигитални свет

Циљ наставе и учења: Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

Наставна тема	Наставне јединице	Тип часа	Исходи	Време реализације	Међупредметне компетенције
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	1. Шта су дигитални уређаји	обрада	Ученик ће бити у стању да: – препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих.	септембар	Вештина сарадње, комуникација, одговорно учешће у савременом друштву, компетенција за учење, дигитална компетенција, естетичка компетенција, рад с подацима и информацијама.
	2. Дигитални уређаји су свуда око нас	обрада			
	3. Значај дигиталних уређаја	обрада			

	4. Врсте дигиталних уређаја	утврђивање		
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	5. Дигитални уређаји у мом дому	обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја; – упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја. 	октобар
	6. Дигиталне играчке	утврђивање		
	7. Комуникација у дигиталном свету	обрада		
	8. Паметни дигитални уређаји	обрада		
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	9. Учење у дигиталном свету	обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – наведе неке од животних 	новембар

	10. Дигитални свет и занимање људи	обрада	<p>ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова;</p> <p>– упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;</p> <p>– користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); – упореди дигитални и папирни уџбеник.</p>		
	11. Учење и рад у дигиталном свету	утврђивање			
	12. Стварање у дигиталном свету	обрада			
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	13. Откривање света помоћу дигиталних уређаја	обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <p>– наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине;</p> <p>– упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих.</p>	децембар	
	14. Уметност у дигиталном свету	обрада			
	15. Виртуелна посета установама културе	утврђивање			

БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	16. Дигитални уређаји и здравље	обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја. 	јануар	<p>Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, рад с подацима и информацијама сарадња.</p>
	17. Одговорно управљање дигиталним уређајима	Обрада			
	18. Новогодишње честитке некад и сад	обрада			
	19. Преношење порука некад и сад	утврђивање			
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	20. Заштита личних података	Обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – наброји основне податке о личности ; – објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја ; – именује особе или институције 	фeбруар	
	21. Кога се обратити за помоћ уколико смо угрожени	обрада			

	22. Како се заштити на интернету и коме се обратити за помоћ	утврђивање	којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин.	
	23. Планирање дневног времена коришћења дигиталних уређаја за игру и забаву	обрада		
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	24. Електронски отпад и безбедно одлагање	обрада	<i>Ученик ће бити у стању да:</i> – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине.	март
	25. Права и обавезе у дигиталном свету	обрада		
	26. Лепо понашање на интернету	обрада		

	27. Права и обавезе и лепо понашање у дигиталном свету	утврђивање			
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН МИШЉЕЊА	28. Обављање активности одговарајућим редоследом – све има свој редослед	обрада	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сараднички); – доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја. 	алгоритми	<p>Дигитална компетенција решавање проблема, комуникација, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама.</p>
	29. Упутство – редослед корака	обрада			
	30. Корак по корак до решења (алгоритам)	утврђивање			
	31. Уочавање и исправљање грешака у упутству (алгоритам)	утврђивање			

<p>АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН МИШЉЕЊА</p>	<p>32. Вежбање алгоритамског начина мишљења</p>	<p>утврђивање</p>	<p><i>Ученик ће бити у стању да:</i> – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; – протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја.</p>		
<p>БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА</p>	<p>33. Права и обавезе у дигиталном свету</p>	<p>утврђивање</p>		<p>мај.</p>	<p>Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, дигитална компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, рад с подацима и информацијама сарадња.</p>
	<p>34. Здравствене последице прекомерног коришћења дигиталних уређаја</p>	<p>утврђивање</p>			

<p>ДИГИТАЛНО ДРУШТВО</p>	<p>35. Шта смо научили у првом разреду о дигиталном свету</p>	<p>утврђивање</p>	<p>јун</p>	<p>Дигитална компетенција, решавање проблема, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама.- Комуникација, одговорно учешће у демократском друштву, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, естетичка компетенција, вештина сарадње.</p>
-------------------------------------	---	-------------------	------------	---

	36. Дигитални свет	систематизација	именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;		
--	--------------------	-----------------	--	--	--

ПРЕДЛОГ РЕДОСЛЕДА НАСТАВНИХ ЈЕДИНИЦА

Тема	Садржај теме	Ред. број	Наставна јединица	Тип часа	
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	<ul style="list-style-type: none"> -Различити зглед дигиталних уређаја. -Дигитални уређаји у различитим занимањима. -Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. -Креативно изражавање сад игиталним уређајима и без њих. - Комуникације посредством дигиталних уређаја; 	1.	Упознавање са предметом: Дигитални уређаји су свуда око нас	обрада	СЕПТЕМБАР
		2.	Дигитални уређаји олакшавају обављање послова	обрада	
		3.	Дигитални уређаји	утврђивање	
		4.	Изгубљени у луна-парку	утврђивање	
		5.	Дигитални уређаји мењају послове	обрада	ОКТОБАР
		6.	Исти посао некад и сад	обрада	
		7.	Креативно изражавање помоћу дигиталних уређаја	обрада	
		8.	Креативно изражавање помоћу дигиталних уређаја	утврђивање	
		9.	Папирни и дигитални уџбеник	обрада	
		10.	Комуникација је преношење порука	обрада	
		11.	Писана комуникација некада и сада	обрада	
		12.	Комуникација	утврђивање	
				НОВЕМБАР	

		13.	Лепо понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја	обрада	ДЕЦЕМБАР	
		14.	„Паметни” дигитални уређаји	обрада		
		15.	„Паметни“ дигитални уређаји	обрада		
		16.	Дигитално путовање	утврђивање		
		17.	Дигитализована културна баштина	обрада		
		18.	Научили смо: Дигитално друштво	систематизација		
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Дигитални уређаји и наше здравље(вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). -Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. -Помоћ у случају контакта с анепримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. -Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке). -Разлагање проблема на мање целине	19.	Коришћење дигиталних уређаја и здравље	обрада	ЈАНУАР	
		20.	Електронски отпад је опасан	обрада		
		21.	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	утврђивање		
		22.	Подаци о личности	обрада		
		23.	У дигиталном свету постоје опасности	обрада		
		24.	Опасности у дигиталном свету	утврђивање		
		25.	Правилно и одговорно руковање дигиталним уређајем	обрада		
		26.	Научили смо: Безбедно коришћење дигиталних уређаја	систематизација		
АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. -Тумачење постојећих алгорита. -Креирање алгорита изражених симболима. -Уочавање и исправљање грешака у алгоритму -Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам. -Тумачење постојећег алгорита. -Креирање алгорита на основу датог захтева. -Исправљање грешака у алгоритму, осмишљавање и тестирање унапређеног решења. -Тумачење понашања дигиталног уређаја у складу са исказаним алгоритмом.	27.	Алгоритам	обрада	ФЕБРУАР	
		28.	Алгоритам	утврђивање		
		29.	Размишљамо као рачунар	обрада		
		30.	Размишљамо као рачунар	утврђивање		
		31.	Робот - корњача у лавиринту	обрада		
		32.	Робот – корњача у лавиринту	утврђивање		
		33.	Робот - корњача у свету геометријских фигура	обрада		
		34.	Робот - корњача у свету геометријских фигура	утврђивање		
		35.	Алгоритам одређује понашање дигиталног уређаја	обрада		
		36.	Научили смо: Алгоритамски начин размишљања	Систематизација		
				МАРТ		
				АПРИЛ		
					МАЈ	
					ЈУН	

ТЕМА	ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СИСТЕМАТИЗАЦИ ЈА	ПРОВЕРА	УКУПН О
Дигитално друштво	12	5	1		18
Безбедно коришћење дигиталних уређаја	5	2	1		8
Алгоритамски начин утврђивања	5	4	1		10
УКУПНО	20	13	3		36

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Компетенција за целоживотно учење

Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.

Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.

Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.

Рад с подацима и информацијама

Разликује јавне и приватне податке, упознат је са основним правилима чувања приватности података.

Дигитална компетенција

Приликом решавања проблема бира одговарајућа ИКТ средства

Решавање проблема

Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.

Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације сходно релевантним критеријумима, објашњава шта су предности и слабе стране различитих решења.

Ученик припрем а примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.

Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

Сарадња

Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.

Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.

Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.

Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.

Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

Естетичка компетенција

Анализира и критички вреднује дигитални производ у контексту естетике и корисничког доживљаја.

Предузимљивост и предузетничка компетенција

Исказује и заступа своје идеје, утиче на друге кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликта.

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ**ВЕРСКА НАСТАВА****Циљ и задаци**

Циљеви верске наставе јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате Цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе јесу да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;
- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе;
- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом и пре и после свега са Богом;
- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **Први**

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Учимо о нашој вери - уводни час	<ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика и вероучитеља • упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада • мотивисање ученика за похађање часова верске наставе 	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе 	<p>Упознавање са садржајем програма и начином рада</p>	<p>Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.</p> <p>Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.</p>

<p>II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА</p> <p>2. Моја породица</p> <p>3. Моја школа и другари</p> <p>4. Ми смо део Божје породице (Цркве)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице • пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице 	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) <ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемо 	<ul style="list-style-type: none"> • приче и слике које приказују породицу • може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) • садржаји у вези са животом у школи (нова заједница); односи у заједници, 	<p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p> <p><u>Врсте наставе</u></p> <p>Настава се реализује кроз следеће</p>
		<p>чланови Божје породице (Цркве)</p> <p><u>Афективни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима 	<p>правила понашања Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан...)</p>	<p>облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (35 часова) • практична настава (1 час) <p><u>Место реализације наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у

<p>III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ</p> <p>5. Послушност</p> <p>6. Даривање – наша љубав</p> <p>7. Цео свет на дар</p> <p>8. Оче наш - зовемо нашег Бога</p>	<ul style="list-style-type: none"> пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство 	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> знати да заједница са Богом почива на слободи знати да је послушност израз љубави моћи да препозна да је даривање плод љубави моћи да сазна да је молитва разговор са Богом моћи да усвоји текст молитве Оче наш знати да је Бог Отац створио свет из љубави моћи да препозна да је наш живот Божји дар знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим <u>Афективни аспект:</u> показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом 	<ul style="list-style-type: none"> приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо како можемо да помогнемо другоме; љубављу чиним добра дела садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света песмица: „Ал` је леп овај свет“, Ј.Ј. Змај Бог је цео свет створио из љубави 	<p>учионици;</p> <ul style="list-style-type: none"> Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <p><u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
<p>IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ</p>	<p>пружити ученицима неопходно знање о</p>	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу 	<p>Новозаветно сведочанство о</p>	

<p>РОДИ!</p> <p>9. Бог долази у овај свет</p> <p>10. Христос се роди – Божић у мом дому</p> <p>11. Како је Растко постао Св. Сава</p> <p>12. Свети Сава, слава у школи и у мојој породици</p>	<p>доласку Спаситеља у свет</p> <ul style="list-style-type: none"> указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему <u>Афективни аспект:</u> <p>По завршетку теме:</p> <ul style="list-style-type: none"> код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве 	<p>Христовом Рођењу (препричано и прилагођено)</p> <ul style="list-style-type: none"> Божична песма: „Божич, Божич благи дан“ Свети Сава – остварени син Бога Оца (кроз љубав и заједницу са Богом, свако од нас постаје као Свети Сава) Химна Светом Сави 	<ul style="list-style-type: none"> Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као
--	--	---	--	--

<p>V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ</p> <p>13. Бог ствара свет</p> <p>14. Свет је наш дом</p> <p>15. Прихватимо дарове Божје</p>	<ul style="list-style-type: none"> • пружити ученицима елементарно знање о стварању света • омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа • подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве 	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да опише појединости библијске повести о стварању света • моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • знати зашто за Бога кажемо да је Творац • моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе • уочити да се у Цркви остварује 	<ul style="list-style-type: none"> • Библијско казивање о стварању света • Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква • Човек не прихвата Божје даровенепослушност и себичност 	<p>простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p> <p><u>Евалуација наставе</u></p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и</p>
--	---	---	---	---

16. Где је љубав ту је Бог		јединство људи и природе са Богом	Прича:“Где је љубав, ту је Бог”,	остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:
17. Христова вечера са ученицима		<ul style="list-style-type: none"> знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) 	Л.Н. Толстој Прва Литургија (Христови ученици);	<ul style="list-style-type: none"> процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
18. Литургија окупљање Божје породице		<ul style="list-style-type: none"> да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица 	„Православна читанка“, с. Нина Неранџић и Ана Савковић	<ul style="list-style-type: none"> провером знања које ученици усвајају на часу и испитавањем ставова;
19. Пост – стаза љубави		<p><u>Афективни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу ученик ће желети да учествује у Литургији 		<p>Оцењивање</p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> усмено испитивање; писмено испитивање;

<p>VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ</p> <p>20. Христова љубав према човеку и свету</p> <p>21. Препознај емо Христову љубав</p> <p>22. Христос васкрсе!</p>	<p>указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу</p>	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање • Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника 	<ul style="list-style-type: none"> • Јевађељска прича Милостиви Самарјанин • Песмица: „Знаш ли ко те љуби силно“ • Новозаветно сведочанство о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено) • Прича: „Добро дрво“ Ш. Силверстејн 	<ul style="list-style-type: none"> • посматрање понашања ученика; <p>Оквирни број часова по темама</p> <p>Увод – 1</p> <p>Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5</p> <p>Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6</p> <p>Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4</p> <p>Наша брига о свету – 6</p> <p>Евалуација – 1+1</p>
--	--	---	--	--

<p>VII – НАША БРИГА О СВЕТУ</p> <p>23. Човек домаћин у свету</p> <p>24. Радост служења</p> <p>25. Љубав према људима и природи је љубав према Богу</p> <p>26. Сваки човек је за нас Христос</p> <p>27. Научили смо о нашој вери</p>	<ul style="list-style-type: none"> • омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку • подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи • установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса 	<p><u>Когнитивни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе • препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе <p><u>Афективни аспект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи 	<ul style="list-style-type: none"> • Разне приче о које говоре о служењу човека човеку • Човекова брига за очување природе, биљака и животиња • Прича Свети Герасим и лав Јордан • Приче и слике о кућним љубимцима
--	---	---	---

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција 6. Грађанско васпитање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета	ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Циљ	Циљ учења програма <i>грађанско васпитање</i> је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> – наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања; – препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; 	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.
		Потребе и права Разлике између жеља и основних

<ul style="list-style-type: none"> – комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију. 		<p>животних потреба.</p> <p>Права детета</p> <p>Кршење и заштита права</p> <p>Препознавање кршења права детета.</p> <p>Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета.</p> <p>Одговорност према себи и другима.</p>
	<p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО</p> <p>Одељење/група као заједница</p>	<p>Функционисање заједнице</p> <p>Одељење/група као заједница.</p> <p>Вредности одељења/групе – равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење.</p> <p>Уважавање различитости.</p> <p>Правила у одељењу/групи и њихова функција.</p> <p>Одлучивање у одељењу/групи.</p> <p>Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.</p>
	<p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ</p> <p>Комуникација и сарадња</p>	<p>Комуникација</p> <p>Слушање/неслушање.</p> <p>Кад разговарамо држимо се теме.</p> <p>Изношење мишљења.</p> <p>Уважавање саговорника.</p>

		<p>Сарадња</p> <p>Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.</p>
	<p>ГРАЂАНСКИ</p> <p>АКТИВИЗАМ</p> <p>Акција одељења/групе</p>	<p>Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи</p> <p>Кораци у планирању и извођењу акције.</p> <p>Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу.</p> <p>Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити.</p> <p>Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације.</p> <p>Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл.</p> <p>Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу.</p> <p>Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.</p>

Кључни појмови: различитости, комуникација и права.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Програм *грађанског васпитања*, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима *Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету* и *Грађански активизам*. Тематске области се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Област *демократско друштво* је конципирана аналогно предмету *свет око нас* где се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет).

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода.

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада

као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Наставник треба да нагласи да нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, да је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Осим тога, важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине

интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост ученика у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

Грађанско васпитање, као програм, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са *српским језиком* и предметом *свет око нас* где се може користити тематско планирање.

Како је *грађанско васпитање* изборни програм, дешава се да се реализује у целом или у делу одељења, мада се често реализује и у групи састављеној од ученика из више одељења и зато се алтернативно користе оба израза одељење/група. Уколико је рад у групи потребно је уложити додатни напор да се направи групна кохезија. Многи садржаји програма су погодни за јачање добрих односа у групи, а посебно активности на планирању и извођењу заједничких акција.

У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у

холу школе, у школским новинама, сајту школе.

За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Оцењивање ученика у *грађанском васпитању* је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима блиско јер се описно оцењују из свих предмета.

5. ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРИПРЕМУ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА ЗА УЧЕНИКЕ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

5.1. Индивидуални образовни план за социјално ускраћене ученике и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом

Индивидуални образовни план се припрема за ученике којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика и других разлога потребна додатна образовна подршка. Циљ индивидуалног образовног плана јесте постизање оптималног укључивања таквих ученика у редован образовно-васпитни рад и њихово осамостаљивање у вршњачком колективу. За сваког ученика појединачно, према његовим специфичним потребама и могућностима, припрема се прилагођен начин образовања који обухвата индивидуални образовни план, програм и начин рада који садрже: 1) дневни распоред активности часова наставе у одељењу; 2) дневни распоред рада са лицем које пружа додатну подршку и учесталост те подршке; 3) циљеве образовно-васпитног рада; 4) посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или све предмете са образложењем за одступање; 5) програм по предметима, у коме је прецизирано који садржаји се обрађују у одељењу, а који у раду са додатном подршком; 6) индивидуализован начин рада наставника, избор адекватних метода и техника образовно-васпитног рада. Индивидуални образовни план доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим за инклузивно образовање чине наставник разредне наставе, стручни сарадник школе, родитељ/старатељ, а по потреби педагошки асистент и стручњак ван школе, на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/старатељ даје сагласност за спровођење индивидуалног образовног плана. Наставник при планирању свог рада у одељењу усклађује свој план са индивидуалним образовним планом ученика. Спровођење индивидуалних образовних планова прати просветни саветник.

5.2. Индивидуални образовни план за ученике са изузетним способностима

За ученике са изузетним способностима припрема се индивидуални образовни план, програм и начин рада којим се утврђује обогаћен начин образовања и васпитања који садржи: 1) дневни распоред активности часова наставе у

одељењу; 2) дневни распоред рада са лицем које пружа додатну подршку и учесталост те подршке; 3) циљеве образовно-васпитног рада; 4) посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или све предмете са образложењем за одступање; 5) програм по предметима, прецизирано који садржаји се обрађују у одељењу, а који у раду са додатном подршком; 6) индивидуализован начин рада наставника, избор адекватних метода и техника образовно-васпитног рада.

6. НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

6.1. Начин прилагођавања програма предмета од значаја за националну мањину

У настави предмета од значаја за националну мањину (*свет око нас, музичка култура и ликовна култура*) изучавају се додатни садржаји који се односе на историјско и уметничко наслеђе одређене мањине. Од наставника се очекује да, у оквирима дефинисаног годишњег фонда часова, обраде и додатне садржаје, обезбеђујући остваривање циља предмета, стандарда постигнућа ученика и дефинисаних исхода. Да би се ово постигло веома је важно планирати и реализовати наставу на тај начин да се садржаји из културно-историјске баштине једне мањине не посматрају и обрађују изоловано, већ да се повезују и интегришу са осталим садржајима програма користећи сваку прилику да се деси учење које ће код ученика јачати њихов осећај припадности одређеној националној мањини.

7. УПУТСТВО ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је *пројектна настава* као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо комуникационих технологија. Усмерена је на постизање исхода који се првенствено односе на

логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Потреба за увођењем пројектне наставе, већ у првом разреду основне школе, почива на савременим схватањима детета, наставе, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом оваквог облика рада долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационо-технолошког као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се у овом облику рада поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у првом разреду. Ослободилачки планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред; коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости; повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато овај облик рада омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално

повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен облик рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика првог разреда и чињеницу да је то њихов први сусрет са оваквим начином рада, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник главни организатор активности, а самосталност ученика се испољава у сегментима пројекта где је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта, а у првом разреду често и помоћ. Повремене тешкоће у комуникацији и сарадњи су очекиване јер се ради о ученицима који су у фази адаптације на школу и о групи која се тек формира. Култивисање сарадње и начина на који се комуницира у групи су увек важни циљеви пројектне наставе, а у првом разреду су, може се рећи, и приоритетни јер доприносе јачању одељењске кохезије. Такође, током реализације оваквог облика рада наставник има могућност да добро упозна ученике, њихове јаче и слабије стране и да осмисли процес индивидуализације за оне којима је то потребно.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;
- планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;
- реализацију планираних активности;
- приказ добијених резултата и продуката пројекта;

– вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. Како је наведено, за први разред, најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта где наставник даје ограничен избор тема, у великој мери дефинише методологију рада и сам одређује које ће материјале дати ученицима, а које ће они сами пронаћи. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе детета на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета. На крају првог разреда ученик би требао да буде у стању да:

– правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар.

– користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника

– правилно седи при раду за рачунаром

– зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи, да уколико је потребно пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

9. УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе, рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика првог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и

савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ваннаставних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на који је могуће то остварити као што су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

Циљ и задаци

Слободне наставне активности у основној школи представљају облик васпитно образовног деловања којим се омогућује ученику да открије, задовољи и даље развије интересовања, склоности и способности за поједине области живота, рада и стваралаштва. Њима се битно доприноси социјализацији потреба и мотива деце, свестраном и слободном васпитању ученика.

ХОР

Хор је, као слободна наставна активност, важан чинилац у културном и јавном животу школе. Са примереним музичким програмом хор представља незаобилазан саставни део школских манифестација, прослава и културних манифестација. Певање у хору у великој мери доприноси смањењу стреса, агресивности и побољшању здравља уопште. Потврђено је да ученици који певају у хору показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама. Уједно, певање у хору подстиче и доживотну љубав према музици.

Свака основна школа је у обавези да организује рад хора. У зависности од броја ученика и њихових певачких способности, могу се формирати одељењски хор, разредни хор и/или хор млађих, то јест старијих разреда основне школе.

Образовни циљ обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...). Учешће у хору развија дечји глас,

правилно држање, дисање, интонацију, изговор и артикулацију.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха, као и народне, пригодне, песме савремених дечјих композитора и композиције са фестивала дечјег стваралаштва. У току школске године потребно је са хором извести најмање десет једногласних и двогласних композиција, а сарпела или уз инструменталну пратњу. При избору песама наставник треба да пође од узраста ученика, процене гласовних могућности и примереног литерарног садржаја.

Наставник формира хор на основу провере слуха и гласовних могућности ученика, дикције и осећаја за ритам. Код сваког ученика наставник треба да пронађе његов природни певачки регистар и опсег на основу чега врши поделу на певачке гласове (први и други, односно горњи и доњи) за извођење двогласних композиција.

На часовима хора, наставник треба да укаже на важност држања тела, дисања и правилног изговора гласова. Услов правилног дисања је правилно држање тела. Крајњи циљ је природно и синхронизовано певање и уједначен звук хора.

Вежбе дисања су важне за загревање гласница, отварање дисајних путева и

опуштање грла. Практикују се пре вежби певања и значајне су за регулисање даха у току певања. На пример:

1. Опуштање грла – ученици треба дубоко да удахну и симулирају зевање.

2. Код следеће вежбе треба да удахну кроз нос, а потом и издахну на уста бројећи до четири, као да желе да угасе свећу. Важно је да „дишу стомаком” уместо грудима (могу да положе руке на стомак и да удишу тако да им стомаци „расту”).

3. Затим удахну кроз нос, изброје до четири и издишу кроз уста, тј. зубе, изговарајући 'ссссс', први пут тихо, а затим гласно.

4. Поновити вежбу тако што глас 'с' изговарају испрекидано. Варијанта ове вежбе за активирање дијафрагме је опонашање смеха Деда Мраза ('Хо, хо, хо...') или испрекидано дување у замишљену свећу.

Вежбе распевавања доприносе квалитету певања и прецизном интонирању, чак и у почетним фазама. Како је певање и техничка вештина, распевавање може помоћи развоју дечијих гласова. Наставник треба да буде креативан и користити вокализе које ће бити забавне деци, јер основни циљ јесте да заволе певање.

На пример:

1. Распевавање почиње певањем вокала (а, е, и, о, у) или кратких слогова на истој тонској висини, уз минимално покретање вилице у циљу изједначавања вокала, а у циљу добијања уједначене хорске боје. Увек почети од тонова средњег певачког регистра хора (то је најчешће це1).

2. Тонове и мотиве се могу певати и брзим издувавањем ваздуха кроз спојене усне, тако да трепере.

3. Препоручује се и певање једноставних мотива (на пример на слоговима „ио” или „мио”), секвенцираних поступно

наниже па навише (дијатонски и хроматски).

4. Једна од вежби за ширење обима гласа је повезивање тонова у распону октаве глисандом, навише и наниже (це1- ге1- це1- ге1- це1), као сирена.

5. За распевавање се могу користити и једноставне песме или модели, као и делови песама.

Вежбе дисања и распевавања морају бити стално заступљене.

Правилном интонирању могу помоћи и визуелни знакови, на које деца одлично реагују. На пример, покретима руку нагоре и надолу можемо давати знак деци да се мелодија креће навише или наниже.

Обрада песме

На самом почетку треба бирати лакше песме које имају једноставне речи и мелодију. Код обраде нове песме најпре се приступа анализи текста. Певач на слушаоца делује и тоном и речју. У том смислу наставник треба да инсистира на доброј дикцији која подразумева јасан и разговетан изговор текста, односно самогласника и сугласника, али и на правилном акцентовању речи. За вежбање дикције препоручује се и певање слогова или одговарајућег текста на истој тонској висини.

Следи усвајање мелодије у фрагментима. Уколико је композиција двогласна, ова фаза припреме захтева одвојене пробе по гласовима, све док свака група не буде интонативно сигурна. На заједничкој проби хора, након усвајања песме/композиције у целини треба обратити пажњу на динамику и агогику.

Важно је да се у хору постигне једнака интонација, почев од првог тона песме. Наставник изведе тон који деца треба да понављају док не отпевају тачно. Наставља са различитим тоновима у

тоналитету песме. Оваква врста имитације помаже деци да науче како да 'чују' тон и ускладе своје гласове да би га тачно интерпретирала.

Ученицима треба јасно ставити до знања да је важно да слушају једно друго, нарочито код унисоног певања. Уколико не чују ученика поред себе, значи да певају прегласно.

Уколико се уз певање изводи и кореографија, добро је покрете увежбати пре текста.

Већ од прве пробе хора треба упутити ученике на правила понашања: нема причања у току извођења, жвакања жвака, треба да стоје право (мада их не можемо спречити да се врпоље). Ако ученици правила усвоје на пробама, лакше ће их поштовати на концертима. Незаобилазни су и детаљи везани за избор одеће за наступе, уласка на сцену, распореда стајања, поклањања, изласка на и са сцене...

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ У ХОРУ У ПРВОМ РАЗРЕДУ

Химне

Државна химна

Химна Светом Сави

Химна школе

Дечје песме

Свићу опет румена сванућа – Миња Субота

Од школе и књиге – Миња Субота

Боле, Боле, не боји се школе – Миња Субота

Ласте – Бранко Милићевић

Бројалица – Момчило Бајагић – Бајага

Док месец сја – Жан Батист Лили

Молимо за фини тишину – Александар Кораћ

За свако чудо – Константин Бабић

Коњски реп – Константин Бабић

Врабац – Константин Бабић

Сањалица Маца – Мирко Шоуц

Јесен – Мирко Шоуц

Ал је леп овај свет – Александар Кораћ

Јануарске звезде – Миодраг Илић-Бели

Свитац – Петар Озгијан

Анђели певају – Милан Ђурђевић

Киша – хор Перпетум Џезиле

Народне песме

Киша пада

Дуње ранке

Кажите мени ђаче, учениче

Ој, Бадњаче, Бадњаче

Облик организовања слободних активности су секције: ликовна, спортска, драмска, рецитаторска, музичка. Веће првог разреда организоваће ликовну и спортску секцију.

ПЛАН РАДА ЛИКОВНЕ СЕКЦИЈЕ

1. Биће и предмет из маште
2. Биће и предмет од каменчића и пасуља
3. Бојимо површине означене тачкицом
4. Обликовање предмета пластелином (јесењи плодови)
5. Игра на снегу (сликање)
6. Новогодишња честитка
7. Правимо Снешка Белића
8. Риба (колаж)
9. Честитка за осми март
10. Правимо маску од картона
11. Намештај у соби од пластелина
12. Правимо лутку од картона
13. Цртање приче у облику стрипа
14. Насликај сцену из филма који волиш
15. Оригами - једноставни облици
16. Сликање на фолији
17. Лептир од салвета
18. Слободна тема

ПЛАН РАДА СПОРТСКЕ СЕКЦИЈЕ

1. Уводни час
2. Елементарна игра "Ласте на жици"
3. Фигурално трчање и ходање у колони
4. Елементарна игра "Хваталица"
5. Елементарна игра "Вра, вра"
6. Игра са вијачама "Вожење запреге"
7. Елементарна игра "Скидање репића"
8. Елементарна игра "Ловац и зечеви"
9. Елементарна игра "Нека бије"
10. Игра са трчањем "Пронађи пара"
11. Елементарна игра "Кума лијо изађи"
12. Елементарна игра "Ево вука"
13. Игра са хватањем и трчањем "Спасавај друже"
14. Елементарна игра "Трка дана у недељи"
15. Елементарна игра Берем, берем грожђе"
16. Игре са скакњем и прескакањем "Врапци и вране"
17. Игре са бацањем и хватањем "Где ја стадох ти продужи"
18. Елементарна игра "Скакутава лопта"

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљеви и задаци:

Годишњи програм рада школе јасно дефинише и различите видове јавне и културне делатности школе. Низом културних манифестација ученицима се пружа могућност да уживају у културним, етичким и естетским вредностима, али и да они сами добију прилику да своја знања и умења јавно покажу и прикажу.

У оквиру реализације културних активности школе код ученика се проширују културни видици, развија се љубав према народном и уметничком стваралаштву, усмерава се и негује правилна музичко-естетска оријентација и укусу, ученици се подстичу на чување и очување традиционалних вредности српске и осталих култура. Кроз обележавање државних и јубиларних празника ученици се активно укључују у друштвено-културни живот средине.

Реализацијом програма културних активности школе код ученика се развија смисао за музицирање, елоквентност, лепо казивање, литерарно и ликовно изражавање, сценски израз и покрет.

Културне активности обухватају: прославу дана школе, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања, прославе школских и државних празника, приредбе, представе, изложбе, концерте, такмичења и смотре, посете установама културе, заједничке активности школе и јединице локалне самоуправе и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културном развоју окружења школе.

Прославе школских и државних празника, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања за ученике организују се у школи или у договору са јединицом локалне самоуправе у установама културе.

Програм културних активности школе:

КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ
Приредба поводом пријема ђака првака	септембар	учитељи 1. разреда
Дечија недеља (приредба, маскенбал, песнички сусрети, спортска надметања...)	октобар	учитељи од 1-4. разреда
Дани Срема (приредба поводом прославе Дана школе, манифестација Пителијада, Архимедесов квиз, тематске изложбе литерарних и ликовних радова, спортски турнири...)	новембар	наставници, учитељи, локална заједница
Најраспеванија одељенска заједница	децембар	учитељи 3. и 4. разреда
У сусрет новогодишњим празницима (прослава, изложбе радова ученика)	децембар	наставници, учитељи
Светосавска недеља (Светосавска академија, Светосавски квиз, изложбе ликовних, калиграфских и литерарних радова)	јануар	наставници српског језика, музичке и ликовне културе, учитељи, локална заједница
Покажи шта знаш! (приредба)	током школске године	учитељи 1-4. разреда
Читалачка значка	април-мај	наставници српског језика, библиотекар школе, учитељи
Спасовданска литургија	мај	вероучитељ, одељенске старешине
Златна сирена (представљање вокалних и инструменталних солиста, дуета и састава)	фебруар	наставник музичке културе
Представљање школа на Бојчинском културном лету	мај-јун	наставници српског језика и музичке културе
Приредба поводом завршетка школске године	мај-јун	наставници, учитељи
У сусрет јесени (тематске изложбе)	септембар-новембар	учитељи, наставници
Пролеће у мени и око мене (тематске изложбе)	март-мај	учитељи, наставници
Ускршњи празници	април-мај	учитељи, наставници
Песнички и књижевни сусрети у школској и месној библиотеци	током школске године	наставници српског језика, учитељи, библиотекар школе и месне библиотеке
Посета Руском дому	током школске године	наставници руског језика
Посете музејима, галеријама, позориштима, биоскопима, научним и друштвеним институцијама и установама културе, сајмовима...	током школске године	наставници, учитељи, одељенске старешине

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ**ЦИЉ:**

Основни циљ школског спорта је да у спортска такмичења буду укључени сви ученици. Спортска такмичења чине интегралну компоненту процеса физичког васпитања и обавезног изборног предмета изабрани спорт. У току школске године постоје дани спорта који су планирани искључиво за спортска такмичења.

РЕАЛИЗАЦИЈА:

Јесењи крос, пролећни крос, за ученике од првог до осмог разреда.

Турнир у малом фудбалу за ученике од петог до осмог разреда.

Турнир у стоном тенису за ученике од првог до осмог разреда.

Турнир у оквиру дечије недеље, између две ватре, мали фудбал за ученике од првог до четвртог разреда.

РЕАЛИЗАТОРИ:

Професори разредне наставе, наставници физичког васпитања.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ / УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Програм заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања сачињен је на основу посебног протокола и правилника о поступању у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним институцијама. Програмом су дефинисане и разрађене превентивне и интервентне активности чији је основни циљ превенција и сузбијање свих видова насиља у школској средини.

ЦИЉ: Учинити школску средину што безбеднијим и подстицајнијим местом за сву децу и ученике.

Задаци тима за заштиту деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања

- израда, реализација и евалуација програма заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- идентификовање и информисање о случајевима насиља, уз поштовање личности детета / ученика
- спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља
- праћење и евидентирање свих врста насиља
- јачање и одржавање сарадње са надлежним службама (Центар за социјални рад, МУП, Здравствени центар ...)
- тимски рад на превенцији насилног понашања или решавање оних ситуација у којима је насиље регистровано
- саветодавни рад са ученицима и родитељима

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ	НАЧИН ПРАЋЕЊА	ВРЕМЕ
Евалуација –анализа реализације програма за заштиту деце за протеклу школску годину: -анализа и израда извештаја о евидентираним ситуацијама насиља -анализа и израда извештаја о предузетим превентивним и интервентним активностима -анализа и израда извештаја о свескама праћења	Тим за заштиту ученика Тим за праћење	Свеске праћења, протоко педагошка документација, база података	VIII
Израда програма за заштиту ученика за текућу школску годину и упознавање свих актера	ППС Координатор школског тима	Педагошка документација, извештаји	VIII
Ревизија школских правила, одељенских правила, допуна и измена документације праћења ученика	Тим за заштиту	Педагошка документација, извештаји	По потреби
Упознавање родитеља будућих првака са школским правилима, свеском праћења и програмом заштите ученика	Одељенске старешине	Педагошка документација	IX
"Свеска праћења"-анализа и измене	Тим за праћење	Свеска праћења	IX
Евиденција и документација о појавама насиља	Запослени у школи	Документација	Т.Г
Израда одељенских правила-реституција у одељењима првог и петог разреда	Одељенске старешине и ученици	Педагошка документација, пано правила	IX, X
Организовање и реализација анкетног истраживања за родитеље ученика: "процена безбедности ученика"	ППС	Анкета, извештај	Т.Г
Организовање и реализација предавања за наставнике:"електронско насиље-како га препознати и како реаговати"	Информатичар	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација радионице за наставнике: "ненасилно решавање сукоба"	Педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Ажурирање базе података о евидентираним насиљу	Психолог	Пријаве, база података	Т.Г
Развијање културе понашања и толеранције различитости-ЧОС	Одељенске старешине	Педагошка документација	Т.Г
Израда паноа и презентација на тему ненасиља	ВТ, Ученици, Наставници	Радови, документација, панои	Т.Г
Јачање сарадње са институцијама из локалне заједнице у циљу превенције и сузбијања насиља:	Тим, директор,	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
1. Сарадња са другим основним школама-ширење позитивног искуства школе без насиља	Пројектни тим	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
2. "Насиље међу децом и законске регулативе"- трибина у сарадњи са МУП-ом 3. Занемаривање и злостављање деце и дисциплинске мере"-предавање у сарадњи са Центром за социјални рад	Пројектни тим, представници Муп-а, Центра за социјални рад	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
4. Организовање округлог стола са представницима значајних институција на тему како заједно решити проблем насиља-размена искуства	Представници институција и школе	Педагошка документација, извештаји	Т.Г

Наставак едукације свих актера школе у циљу сензибилизације на појаву и препознавање насиља (врсте, облици, начини испољавања)	Стручна литература, предавања	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Саветовалиште за родитеље: јачање свести о насиљу и начинима поступања-предавања за родитеље	ППС, информатичар, о	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Васпитни рад са ученицима 1. Радионице у циљу јачања другарских односа 2. "реци не електронском насиљу" 3. Заједничке активности ученика 4. медијација	Одељенске старешине, Информатичар, психолог, педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Појачан васпитни рад са ученицима -праћење понашања ученика на часу -праћење односа учесника насиља на часу и ваннаставе уз помоћ дежурног наставника и радника обезбеђења -примена заједничких активности, тимског рада како би учесници насиља успоставили другарске односе	Одељенске старешине, психолог, педагог	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Пружање помоћ ученицима у решавању индивидуалних проблема или проблема са другима и индивидуално саветодавни рад са ученицима који имају проблеме у понашању Интензивирање и индивидуализирање васпитни рад: -са починиоцима насиља / -са жртвама насиља	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Праћење ризичног понашања ученика путем свакодневног контакта у циљу стицања увида у њихов социјално психолошки статус	ППС, Одељенске старешине	Досије ученика, евиденције	Т.Г
Организовање и реализација спортских активности: - фер плеј турнир - спортске игре по принципу сви побеђују - спортом против насиља	Наставници физичког васпитања, ВТ	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација културних, ваннаставних активности у циљу промоције школе као безбедног места	Задужени наставници, координатор ШТ, Родитељи	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање и реализација: -тематски дан:"наше је другарство без граница"	Наставник српског језика, одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Организовање заједничких сусрета родитеља и ученика на теме: "најчешћи проблеми младих" "како заједно решавати проблеме насиља"	Родитељи, ученици, координатор пројектног тима	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Редовни контакт са родитељима ученика починиоцем насиља или ученика који трпи насиље и њихово укључивање у заједничко решавање проблема	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ: - спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља - праћење и евидентирање свих врста насиља - примена адекватних мера за сузбијање или ублажавање учињеног насиља - укључивање родитеља у решавање проблема - сарадња са локалном заједницом - праћење ефеката предузетих мера	ТИМ, Директор школе, ВТ, Одељенске старешине и остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г

Прикупљање основних информација у циљу процене нивоа насиља и ризика од будућег насиља	Тим, остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Активирање на основу правилника о безбедности: -унутрашње заштитне мреже -спољашње заштитне мреже	Тим, остали актери	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Покретање поступака унутар установе: -васпитни (према ученицима и родитељима) -васпитно дисциплински (према ученицима) -дисциплински (према наставницима и запосленима)	Директор школе	Извештаји, решења	Т.Г
Праћење промена понашања ученика	ППС, Одељенске старешине	Педагошка документација, извештаји	Т.Г
Евалуација програма на основу документације и евентуалне измене у програму	Тим	Педагошка документација, извештаји	VI, VII

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљевима образовања и васпитања предвиђено је да школа обезбеђује за све ученике, између осталог, оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота; развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије.

У школској 2022/2023. години, реализација програма ПО оствариће се кроз пројекат Професионална оријентација на прелазу у средњу школу, која има за циљ успостављање функционалног и одрживог програма ПО за ученике/це који завршавају основну школу. Програм ПО конципиран је на основу процесног, динамичког, петофазног модела професионалне оријентације. По овој концепцији, основни циљ програма професионалне оријентација је подстицање развоја личности ученика/ца до промишљене, ваљане и реалне одлуке о избору школе и занимања, планирање каријере и укључивање у свет рада.

Активности које ће се остварити на радионицама у раду са ученицима/цама омогућавају да примерено узрасту, изграде сазнања, развију умења, способности и вредности која ће бити основа за самостално, компетентно, одговорно и ваљано одлучивање о избору школе и занимања, планирање каријере и укључивање у свет рада.

Концепт програма ПО остварује се кроз пет модула:

- Самоспознаја – препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења;
- Информисање о занимању и каријери – припрема расположивих информација о занимањима на структурисан начин или информација које тек треба развити, да би се омогућила информисана одлука о избору занимања;
- Упознавање са путевима образовања – мрежом школа – познавање путева образовања и каријере који воде ка остварењу жељеног занимања;
- Реални сусрети са светом рада – преко анкетирања представника занимања и распитивања у предузећима спровођење теста реалности за жељено занимање; реални сусрети са светом рада
- Доношење одлуке о избору школе и занимања – самостално, промишљено и одговорно доношење одлука о избору школе или занимања.

Професионална оријентација подразумева укључивање и међусобно повезивање свих актера који имају пресудну улогу и утицај на развој личности ученика и на процес доношења одлука при њиховом избору занимања и остваривању професионалног развоја: родитељи, наставници, стручни сарадници, лекари, стручњаци при Националној служби за запошљавање и други.

Носиоци активности и реализације програмских задатака професионалне оријентације су: школски педагог, одељенске старешине и предметни наставници.

Реализација програмских задатака из области ПО остварује се у оквиру садржаја редовне наставе, додатне наставе, слободних и осталих активности, а сви задаци из овог подручја биће угарађени у планове рада наставничког, одељенског, стручних већа и стручних сарадника.

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљеви здравственог васпитања су:

- да ученици науче да је здравље, по дефиницији Светске здравствене организације, право сваког човека на здраву и чисту животну средину и бригу друштва за негу и очување здравља
- да се ученици упознају са појмовима физичког, менталног и социјалног здравља
- да се код ученика развијају и негују хигијенске навике
- да се код ученика развијају и негују хумани односи међу половима
- да се ученици упознају са принципима правилне исхране, штетним навикама у вези са исхраном
- да ученици стекну основна знања о настанку и спречавању болести
- да се ученици упознају са режимом рада учења игре и рекреације
- да се ученици упознају са основама правилног телесног и духовног развоја
- да се ученици упознају са штетним утицајима спољне средине на здравље и основним мерама заштите животне средине
- да се ученици упознају са штетним дејством дувана, алкохола и психоактивних супстанци на организам
- да се ученици упознају са опасностима од пиротехничких направа
- да се ученици упознају са опасностима од буке (опасност од слушања прегласне музике)
- да се формира осећање припадности друштвеној средини и да се ученици васпитавају да сопствене жеље и потребе задовољавају у складу са усвојеним нормама понашања, прилагођавајући их жељама и потребама других људи.

РЕАЛИЗАЦИЈА

1. Како да се заштитимо од заразних болести – час СОН
2. Откривање и спречавање деформације кичме – час физичког васпитања
3. Како сачувати здраве зубе – час одељенске заједнице
4. Пушење или здравље – избор је ваш – стручно предавање здравствених радника
5. Алкохол и телесно здравље – час СОН
6. Алкоголизам и друштво – час одељенског старешине
7. Здравље младих и алкоголизам – стручно предавање здравствених радника
8. Принципи правилне исхране – час СОН
9. Физичко вежбање и исхрана – час физичког васпитања
10. Утицај физичког вежбања на здравље – час физичког васпитања
11. Последице конзумирања дроге – стручно предавање
12. Психосоматске карактеристике пубертета – час СОН
13. Физичке промене у току пубертета – час физичког
14. Пријатељство између особа супротног пола – час одељенског старешине
15. Проблеми у односима двеју генерација – час одељенског старешине
16. Програм заштите животне средине – час СОН
17. Лична хигијена- свет око нас, час од. старешине
18. Вакцинација-свет око нас
19. Хигијена становања-свет око нас
20. одмор и рекреација-час од. старешине
21. Малолетничка деликвенција-час од. старешине
22. Програм заштите ученика од насиља,злостављања и занемаривања-тим за заштиту

АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ће се одвијати кроз:

Посете Здравственим установама, изложбама и другим институцијама које поседују садржаје везане за здравље.

Све горе наведене активности биће организоване током школске године а у складу са школским календаром и другим активностима.

РЕАЛИЗАТОРИ

Одељењске старешине, професори физичког васпитања, здравствени радници

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

ЦИЉЕВИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА

- Сарадња Центра за социјални рад и школе у пружању социјалне заштите ученика
- Пружање помоћи ученицима са поремећајима у понашању, као и ученицима са евидентираним прекршајима, смештај у васпитну установу или неки други облик третмана
- Пружање помоћи васпитно-запуштеним или угроженим породицама, ученицима који долазе из дисфункционалним породица, издвајање из примарне породице
- Упознавање и праћење социјалних прилика ученика и упућивање у остваривање социјално заштитних мера
- Утврђивање социоекономског статуса родитеља
- Упућивање родитеља на начине остварења права
- Упућивање родитеља на извршавање родитељских обавеза
- Обилазак и кућне посете ризичних породица са социјалним радницима у циљу ефикаснијег пружања помоћи и побољшања сарадње између школе и социјалне установе

НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА И ЊИХОВА ОДГОВОРНОСТ

- Стручни сарадници
- Радници Центра за социјални рад
- Правник школе
- Ученици са поремећајима у понашању
- Ученици који долазе из дисфункционалних породица
- Родитељи
- Наставници

Носиоци активности су стручни сарадници школе.

НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОГРАМА

Начин реализације активности се одвија у школи, где струшни сарадници у сарадњи са наставницима идентификују социјални програм. Путем писаног дописа обавештава се Центар за социјални рад, који са прикупљеним темељним подацима одлази на терен, преиспитују породичну ситуацију, обављају информативне разговоре са ученицима и члановима њихових породица. Када утврде потребне чињенице реализују одређене социјалне и законске мере и пружају социјалну заштиту ученицима и њиховим породицама.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ЦИЉЕВИ:

- Развијање еколошке свести, тј. осећаја за окружење и потребе да се оно чува и унапређује у складу са природним законитостима.
- Развијање домаћинског односа према школској средини као простору у коме се проводи половина дневних активности.
- Разумевање појма Одрживи развој учешћем у разним сакупљачким активностима.
- Добијање фискултурне сале.

АКТИВНОСТИ ТОКОМ ГОДИНЕ:

- Обележавање разних еколошких датума кроз израду паноа, предавања, посете и сакупљачке активности.
- Сакупљачке активности током целе године(папир, пластика, алуминијум, пет-амбалажа).
- Постављање пунктова у школи(ходници, двориште, кабинети)са контејнерима и кутијама за рециклажни материјал.
- Континуирана брига о чистоћи и одлагању смећа у целој школи,(корпе и канте за свакодневно смеће од ужине итд.).
- Континуирана брига о школском зеленилу по ходницима, замена земље, саксија, уклањање сувог лишћа, гранчица са биљака, обележавање биљака, обнављање и прибављање нових врста биљака.
- Посете Ботаничкој башти, Природњачком музеју, Зоолошком врту и другим објектима и манифестацијама током године.
- Одржавање паноа у кабинету о важним и текућим догађајима који имају везе са екологијом (екол. Хаварије, климатске промене и појаве, делатности на том плану код нас и у свету). Материјал се обезбеђује из дневне штампе и са интернета.
- Израда украсних предмета и накита од рециклажног материјала (хартија, кесе, пластика, лименке) и организовање изложбе истих. За ову активност трудимо се да укључимо и наставнике техничког и наставницу ликовног.
- Ако нам материјални и људски ресурси омогуће волели бисмо да купимо и засадимо неколико украсних биљака у школском дворишту на местима која неће ометати евентуалне радове на изградњи школске сале.
- Активности везане за борбу за изградњу фискултурне сале: панои, дебате, дописи, (ученици, наставници, родитељи и сви људи добре воље са жељом да наша школа добије оно што треба и мора да има) . Ангажовање медија.

НОСИОЦИ ПРОГРАМА:

Одељенске старешине, наставници разредне и предметне наставе, педагог, представници локалне самоуправе, представници Школског одбора и Савета родитеља

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

У остваривању циљева програма васпитног рада школе планирана је и континуирана и активна сарадња школе и друштвене средине.

Адекватно различитим облицима деловања школе у друштвеној средини, као и утицајем друштвене средине на школу, остварују се различити облици сарадње са следећим друштвеним институцијама:

У области културе школа остварује сарадњу са Манастиром Фенек; Музејом авијације на аеродрому Сурчин, са Домом науке и технике у Земуну, са Завичајним музејом Земуна, са Домом ПИНКИ у Земуну, са општинском библиотеком у Земуну; са Библиотеком града Београда и са трезором Универзитетске библиотеке Светозар Марковић у Београду, са Народним позориштем у Београду, са Југословенским драмским позориштем, са Атељеом 212, са позориштем Душко Радовић у Београду, са биоскопима на територији Београда, итд.

У области спорта школа сарађује са атлетским клубом из Сурчина.

У области здравства школа сарађује са Домом здравља Земун амбуланта у Добановцима, са Диспанзером за ментално здравље у Земуну, са Диспанзером за ментално здравље у Палмотићевој улици, са Специјалном школом Сава Јовановић Сирогојно у Земуну, са Институтом за заштиту мајке и детета Нови Београд, са Друштвом за борбу против болести зависности, са Друштвом за борбу против АИДС-а, итд.

У области социјалне заштите школа сарађује са Центром за социјални рад Сурчин, према конкретним потребама са свим центрима за социјални рад у Београду, са Центром за незбринуту децу у Звечанској, са Центром за дом и породицу, итд.

Школа сарађује са свим управним органима са којима је сарадња и прописана.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

ЦИЉ:

- Подићи на виши ниво партнерство породице и школе
- Пружати помоћ и подршку родитељу при обављању различитих активности у свим областима образовног-васпитног рада

ЗАДАЦИ:

- Доприносити складном деловању породице и школе у образовању и васпитању ученика
- Инсистирати на редовној и квалитетној сарадњи родитеља и школе
- Остваривати позитивну интеракцију наставник-родитељ
- Информисаност родитеља о променама у образовању који се остварују у школи и код ученика

ОБЛИК САРАДЊЕ	САДРЖАЈ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ
Индивидуални разговор Информације	Информације о понашању ученика у школи, успеху и напредовању ученика.	Одељенске старешине	Једном недељно, током школске године
Родитељски састанци за ученике свих разреда	Упознавање са Наставним Планом и Програмом; уџбеницима; наставним облицима и методама рада; Правилником о правима, обавезама и одговорности ученика	Одељенске старешине	Од септембра до јуна
Родитељски састанци	Договор са родитељима око програма реализације, излета и наставе у природи	Одељенске старешине	Према договору са родитељима
Саветодавни рад Разговор	Саветодавни рад са родитељима чија деца имају потешкоћа у учењу и понашању	Педагог	Према потребама родитеља
Разговор Саветодавни рад	Информације о узроцима неуспеха ученика, утврђивање мера за побољшање успеха, обавезе родитеља, школе и наставника	Директор Наставници Педагог Одељенске старешине	Према утврђеним потребама
Разговор Информације	Портфолио-едукација и информација родитељима	Одељенски старешина Педагог Директор	Према утврђеним потребама
Састанци Седнице	Одржавање седница Савета родитеља и учешће родитеља у Школском одбору	Директор	Од октобра до јуна
Предавања Презентације	Учешће родитеља у презентацијама стваралачких активности ученика и наставника	Наставници Одељенске старешине Ученици	Према програму рада презентација и предавања

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Настава у природи, екскурзије

НАСТАВА У ПРИРОДИ је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања - у климатски погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;

- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Настава у природи пружа могућности интердисциплинарног повезивања садржаја различитих наставних предмета и других ваннаставних активности. Планирање садржаја овог облика рада врши се на основу наставних програма обавезних и изборних наставних предмета из којих се издвајају они садржаји који су погодни за остваривање циљева и задатака наставе у природи, а одговарају условима у којима се она реализује. У самим наставним програмима за поједине предмете могу се наћи садржаји који експлицитно или имплицитно упућују на погодност овог облика образовно-васпитног рада (свет око нас, природа и друштво, физичко васпитање, ликовна култура, музичка култура, чувари природе, народна традиција, грађанско васпитање...).

По повратку са наставе у природи, стечена знања и искуства треба што више интегрисати у наставни процес и омогућити ученицима да искажу своје утиске и осећања о ономе што су доживели.

ЕКСКУРЗИЈА

Циљ и задаци

Циљ екскурзије, као облика образовно-васпитног рада, јесте:

- да се допринесе остваривању сврхе, циљева и задатака образовања, као и циљева и задатака наставних предмета;
- да ученици напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа;
- да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;
- да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за наставне садржаје, као и непосредно упознавање с појавама и односима у природној и друштвеној средини, упознавање с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима.

Задаци екскурзије су:

- продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искустава ученика, оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примењивање знања и умења,
- развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама,
- неговање позитивног односа према националним, културним, етичким и естетским вредностима, спортским потребама и навикама,
- уважавање плурализма вредности и родне равноправности,
- неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва,
- успостављање непосреднијих односа између наставника и ученика и ученика међусобно,
- подстицање поштовања људских и грађанских права и слобода,
- развој и практиковање здравих стилова живота,
- развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња,
- развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора,
- оснаживање ученика у професионалном развоју,
- подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање,
- проучавање објеката и феномена у природи,
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима,
- упознавање с начином живота и рада људи појединих крајева,
- развијање способности оријентације у простору.

Садржаји програма

У складу с наставним програмом, на екскурзијама се могу реализовати следећи програмски садржаји:

- Уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Србије.
- Посматрање карактеристичних биљака и животиња (обилазак станишта биљака и животиња у околини и Србији).
- Посета угроженим и заштићеним подручјима (национални паркови, резервати, споменици природе...).
- Развијање способности оријентације у простору и времену.
- Обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми (уознавање с производњом здраве хране).
- Обилазак привредних предузећа (прерада природних сировина, уознавање с различитим делатностима људи, заштита животне средине...).
- Уознавање с прошлoшћу и културном баштином завичаја и отаџбине (обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи – научника, књижевника, уметника, војсковођа, државника...).

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ**I Рад са ученицима**

1. Припремање ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања свих врста информација у настави и ван ње,
2. Системско обучавање ученика за употребу информационог библиотечног апарата, у складу са њиховим способностима и интересовањем,
3. Пружање помоћи ученицима код учења и утицању да се код ученика развија самосталност у раду
4. Пружање помоћи ученицима у припреми и обради задате теме , у избору литературе
5. Упознавање ученика са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања,
6. Рад на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивања на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употреби свих извора и оспособљавању за самостално коришћење
7. Развијање навика ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно-просветим активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама (часови библиотекарства и упознавање са радом школских секција, читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.)
8. Подстицање побољшање информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијање истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности
9. Рад са ученицима у читаоници , у радионицама за ученике и на реализацији школских пројеката(Здрав живот, Толеранција, Школа без насиља).

II Рад са наставницима

1. Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно- васпитног рада
2. Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација
3. Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци
4. Коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе
5. Информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи, о тематских изложбама у вези са појединим издањима , ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа.

III Рад са родитељима , односно старатељима

1. Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем читалачких навика ученика
2. Учешће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика , ради развијања читалачких и других навика ученика и формирању личних и породичних библиотека.

ДРУГЕ ОБЛАСТИ ШРП КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД

- ресурси школе – наставни кадар, простор...
- окружење
- спортски клубови
- професионална удружења и невладине организације
- медији
- безбедност

Користећи наведене области постижемо

- осавременивање и ефикасност наставног процеса,
- оснаживање и развијање стваралачке активности ученика,
- подршку ученицима и родитељима.

Начин остваривања кроз:

- Културне манифестације на отвореном : позориште, биоскоп, КУД
- музеји, биоскопи, позоришта, библиотеке, СРЦ, Канцеларија младих, Црвени крст... (град Београд)
- ФК, карате, аикидо...
- пријатељи деце Сурчин
- школски часопис "Свитац"
- сарадња са МУП Сурчин

Реализатори:

- наставници разредне и предметне наставе
- педагог школе
- директор школе
- ученици
- родитељи
- месна заједница Добановци; јединица локалне самоуправе (општина Сурчин), град Београд

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Циљ:

- Ученици треба да науче да је здравље, по дефиницији Светске Здравствене организације, право сваког човека на здраву и чисту животну средину и бригу друштва за очување и негу здравља.
- Едукација ученика на интезивирању стручних предавања од стране наставника и педагога школе у циљу превентивног деловања од насиља, остављања и занемаривања.
- Едукација ученика за решавање конфликта путем ненасилне комуникације.

Саставни део Школског програма је и програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно сатратеља и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

Безбедност ученика у нашој школи је на задовољавајућем нивоу.

Сви запослени у школи раде континуирано током школске године у циљу подизања квалитета сигурности и безбедности ученика. Ученици угавном имају правилан однос према обавезама као и према чувању школске имовине.

На видним местима је истакнут кућни ред школе и правила дежурства- како за ученике тако и за раднике школе. Свакодневна контрола поштовања правила и санкционисање кршења истих. Код ученика развијамо позитивне ставове и уверења према основним мерама вредностима (поштовања личности, једнакост, равноправност, плурализам мишљења). Наставници и стручна служба интензивирају рад на реализацији програма помоћи ученицима у овладавању основним животним и социјалним вештинама. Такође приоритетан задатак свих наставника је побољшање квалитета сарадње са родитељима, односно старатељима и локалном самоуправом. Интезивирати рад дежурних наставника како у оквиру школе и школског дворишта.

Школа нема тренутно школског полицајца , али се предвиђа у наредном периоду што ће свакако утицати на побољшање квалитета безбедности и здравља на раду. Школа поседује аларм, видео надзор и ограђено школско двориште.

Носиоци програма:

Ученици, наставници предметне и разредне наставе, представници локалне самоуправе, родитељи, односно старатељи.